

Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά
Τεχνολογικού Τομέα
Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ
Α.Ε.Ι. ΠΕΙΡΙΑ Τ.Τ.
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Εξέλιξη της ανεργίας στην Πολώνια την περίοδο
από 1990 ως σήμερα»**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΧΥΖ ΑΛΙΝΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: KINGA MATRAS A.M. 14930

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2017

Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά
Τεχνολογικού Τομέα
Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ

**PIRAEUS UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
TECHNOLOGICAL EDUCATION INSTITUTE OF PIRAEUS
THE DEPARTMENT OF ACCOUNTING**

FINAL PROJECT
"Evolution of unemployment in Poland
From 1990 to present"

SUPERVISING TEACHER: ALINA XYZ

EDITORS: KINGA MATRAS A.M. 14930

PIREAUS 2017

«Μόνο δυο κόσμοι υπάρχουν :
Ή δουλεύεις κάθε μέρα όπως όλοι οι άνθρωποι, από τις εννέα το πρωί μέχρι τις
πέντε το απόγευμα,
με δύο , τρεις βδομάδες διακοπές το χρόνο
ή είσαι νεκρός !
Δεν υπάρχει τίποτα άλλο...
Η εργασία είναι η ανάσα σου.
Είναι κάτι που δεν το σκέφτεσαι : απλώς το κάνεις και μένεις ζωντανός.
Όταν σταματήσεις πεθαίνεις»

ΤΖΟΡΤΖ ΟΥΙΛΚΙΝΣΟΝ
(άνεργος)

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΔ	Ερευνά Εργατικού Δυναμικού
BAEL	Badanie Aktywnosci Ekonomicznej Ludnosci
LFS	Labour Force Survey
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
GUS	Główny Urząd Statystyczny
CSO	Central Statistical Office
ΔΟΕ	Διεθνής Οργάνωσης Εργασίας
ILO	International Labour Organization
ΜΟΡ	Międzynarodowa Organizacja Pracy
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
PRL	Polska Rzeczpospolita Ludowa Λαϊκή Δημοκρατία της Πολωνίας
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
EUROSTAT	Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία European Statistical Office Europejski Urząd Statystyczny

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο στόχος της εργασίας είναι να παρουσιαστεί η εξέλιξη της ανεργίας την περίοδο από την κατάρρευση του κομμουνισμού το 1990 ως την «επέτειο» 10 χρόνια στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2014 στην Πολωνία.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας θα δούμε όλους τους ορισμούς της ανεργίας στην Πολωνία και στην Ευρώπη, τα είδη της ανεργίας και επικρατέστερες θεωρίες έτσι ώστε να καταλάβουμε την έννοια της ανεργίας.

Στο πρώτο κεφαλαίο της πτυχιακής εργασίας θα παρουσιάσω τα πρώτα δεκαπέντε χρόνια 1989-2004 από την κατάρρευση του κομμουνισμού μέχρι την ένταξη της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και την σκιαγράφηση της ιστορίας και της δομής της ανεργίας, του πολιτικού μετασχηματισμού και την διάρθρωση της ανεργίας . Στη συνέχεια, αναλύω τη διαδικασία εκσυγχρονισμού των επιμέρους στοιχείων που έχουν αντίκτυπο στην ανεργία. Το υπόλοιπο του έργου θα προσπαθήσω να δείξω πώς η Πολωνία πέφτει σε μια συγκριτική προοπτική. Στο τέλος θα εξεταστούν διάφορες λύσεις οι οποίες έχουν προταθεί γιατί το ποσοστό ανεργίας στην Πολωνία δεν ήταν τόσο υψηλό. Το πώς η πολωνική κοινότητα μάθαινε καινούργια για αυτής συμπεριφορά στην ελεύθερη αγορά εργασίας, η οποία μέχρι στιγμής δεν υπήρχε. Το πώς άλλαζε η νοοτροπία του πολωνικού εργαζόμενου αλλά και την αλλαγή της ίδιας αγοράς εργασίας μετά από πολλά χρόνια επιρροής του κομμουνισμού.

Στο δεύτερο κεφαλαίο θα δούμε εξέλιξη της ελεύθερης ήδη 10 χρόνια αγοράς εργασίας ειδικά μετά από την ένταξη της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την μείωση ανεργίας, αφού υπήρχε σταθερή πολιτική της ανεργίας της κυβέρνησης και χρηματοδότηση της αγοράς εργασίας από τα ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και την νέα στρατηγική για την απασχόληση της ΕΕ, της Λισαβόνας, του προγράμματος «ΕΥΡΩΠΗ 2020» και ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανθρώπινου Κεφαλαίου. Στο τέλος θα δούμε τα αποτελέσματα των μελετών σχετικά με το επίπεδο και τη διάρθρωση της ανεργίας στην Πολωνία.

Περιεχόμενα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.	8
1.1. Ορισμός ανεργίας.	8
1.1.1. Ορισμός ανεργίας στην Πολωνία και στην Ευρώπη.	9
1.1.2. Ορισμός της ανεργίας σε διάφορες χώρες της Ευρώπης	10
1.2. Μέτρηση ανεργίας.....	11
1.3. Ειδή της ανεργίας.....	13
1.3.1. Ανεργία τριβής.....	13
1.3.2. Διαρθρωτική ή τεχνολογική ανεργία.....	14
1.3.3. Κυκλική ανεργία.....	15
1.3.4. Εποχιακή ανεργία.....	16
1.3.5. Ηθελημένη ή εκούσια ανεργία.....	16
1.3.6. Αθέλητη ή ακούσια ανεργία.....	17
1.4. Επικρατέστερες θεωρίες ανεργίας.	19
1.4.1. Η Κλασική θεωρία.....	19
1.4.2. Η Μαρξιστική Θεωρία.	20
1.4.3. Η Μαλθουσιανή Θεωρία.	21
1.4.4. Ο Νεομαλθουσιανισμός	22
1.4.5. Η Νεοκλασική Θεωρία.	23
1.4.6. Η Κεϋνσιανή Θεωρία	24
1.4.7. Η θεωρία του Phillips	25
1.4.8. Νεοφιλελεύθερες Θεωρίες.	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	29
2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ	
1989-2004	30
2.1. Εισαγωγή στην εξέλιξη αγοράς εργασίας στην Πολωνία στην περίοδο 1989-2004.	30
2.2. Σκιαγράφηση της ιστορίας και της δομής της ανεργίας.	33
2.3. Οδηγίες της πολιτικής απασχόλησης και ο εκσυγχρονισμός της αγοράς εργασίας.	37
2.4. Συγκριτική προοπτική.	42
2.5. Πιθανές κατευθύνσεις του περαιτέρω εκσυγχρονισμού της αγοράς εργασίας	45
ΚΑΦΑΛΕΙΟ 3	47
3.ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ	
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 2000-2014	48
3.1 Το επίπεδο και η διάρθρωση της ανεργίας στην Πολωνία κατά τα έτη 2000-2014	48
3.2. Σύγκριση της ανεργίας στην Πολωνία, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την ευρωζώνη.	51
3.3. Ποσοστό Πολωνών μεταναστών σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ποσοστό ανεργίας στην Πολωνία.....	53
3.4. Σύγκριση του ποσοστού ανεργίας στην Πολωνία με την ισορροπία των χρηματοδοτικών ροών.	54
3.5. Ανεργία στην Πολωνία κατά φύλο.....	55
3.6. Διάρθρωση της ανεργίας κατά ηλικία.	57
3.7. Η διάρθρωση της ανεργίας στην Πολωνία κατά περιόδους ανεργίας.....	58
3.8. Δομή της ανεργίας λόγω εκπαίδευσης.....	59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

1.1. Ορισμός ανεργίας.

Κάθε οικονομία έχει ένα ορισμένο μέγεθος πληθυσμού. Για λόγους οικονομικής ανάλυσης ο πληθυσμός διακρίνεται σε οικονομικά ενεργό και σε οικονομικά μη ενεργό. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και περιλαμβάνει τα άτομα εκείνα τα οποία είναι ικανά προς εργασία και ταυτόχρονα θέλουν να εργαστούν. Τα άτομα εκείνα τα οποία δεν μπορούν να εργαστούν, για παράδειγμα, μικρά παιδιά, ηλικιωμένοι, ασθενείς, στρατιώτες κ.α., δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό. Επίσης τα άτομα μπορούν να εργαστούν, αλλά για διάφορους λόγους δε θέλουν, για παράδειγμα, τεμπέληδες, δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό. Συνεπώς, τα άτομα τα οποία δεν μπορούν ή δε θέλουν να εργαστούν αποτελούν τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό.

Το εργατικό δυναμικό χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, σε εκείνους οι οποίοι εργάζονται και ονομάζονται απασχολούμενοι και σε εκείνους οι οποίοι δεν εργάζονται και είναι άνεργοι. Με βάση τις παραπάνω διακρίσεις μπορούμε να δώσουμε τους εξής ορισμούς : Εργατικό δυναμικό είναι το σύνολο των ατόμων τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν. Σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές, απασχολούμενοι θεωρούνται όσοι έχουν οποιαδήποτε επαγγελματική απασχόληση, έστω αν τυχόν απουσιάζουν από την δουλειά τους λόγω ασθένειας, διακοπών ή απεργιών. Άνεργοι θεωρούνται όσοι ενώ δεν απασχολούνται επιθυμούν να απασχοληθούν και έχουν κάνει συγκεκριμένες ενέργειες ανεύρεση εργασίας. Επίσης και όσοι έχουν προσωρινά απολυθεί και περιμένουν να επιστρέψουν στην εργασία που είχαν. Οι απασχολούμενοι μαζί με τους άνεργους αποτελούν το εργατικό δυναμικό (labour force) . Όσοι δεν ανήκουν σε αυτές τις δύο κατηγορίες δεν αποτελούν μέρος του εργατικού δυναμικού¹. Απασχολούμενοι είναι τα άτομα τα οποία εργάζονται (φυσικά εξ ορισμού θέλουν και μπορούν να εργαστούν). Άνεργοι είναι τα άτομα τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν, αλλά δεν μπορούν να βρουν απασχόληση. Είναι φανερό ότι το άθροισμα των απασχολούμενων και των ανέργων είναι ίσως με το εργατικό δυναμικό.

¹ Αθηνάς Πετράκη – Κωστή «Σύγχρονη μακροοικονομική» σελ. 353

1.1.1. Ορισμός ανεργίας στην Πολωνία και στην Ευρώπη.

Στην πολωνική Ερευνά Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ = BAEL = LFS) , που διεξάγει ανά τρίμηνο στην ΠΟΛΩΝΙΑ the Central Statistical Office (πολωνικά: Główny Urząd Statystyczny GUS – επικεφαλή της κυβέρνησης εκτελεστικού οργανισμού της Πολωνίας, επιφορτισμένος με την είσπραξη και την δημοσίευση των στατιστικών στοιχείων που σχετίζονται με την οικονομία, τον πληθυσμό, την κοινωνία της χώρας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο) σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ΔΟΕ - Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (International Labour Organization ILO (πολωνικά: MOP Międzynarodowa Organizacja Pracy) παρέχει η συγκρισιμότητα των δεδομένων σε παγκόσμια κλίμακα. Η έρευνα επικεντρώνεται σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των ατόμων ηλικίας 15 ετών και άνω. Κατά τη διάρκεια της Ερευνάς Εργατικού Δυναμικού καθορίζεται ο αριθμός των οικονομικά ενεργών ατόμων, ίση με το άθροισμα απασχολούμενων και ανέργων. Η συγκεκριμένη ομάδα είναι επίσης οικονομικά ανενεργοί, δηλαδή εκείνους που δεν έχουν ταξινομηθεί είτε ως μισθωτοί είτε ως άνεργοι. Τα άτομα θεωρούνται άνεργα σύμφωνα με την ΕΕΔ, όταν πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων:

- Δεν εργάζονται, δηλαδή δεν εργάστηκαν *ούτε μία ώρα* την τελευταία, πριν από την ημέρα της έρευνας, ημερολογιακή εβδομάδα ούτε είχαν μία εργασία από την οποία *απουσίαζαν προσωρινά* λόγω ασθένειας, άδειας, ταξιδιού αναψυχής, απεργίας, καιρικών συνθηκών, επισκευής μηχανημάτων ή καταστήματος κλπ..
- Ζητούν εργασία, είτε ως μισθωτοί, είτε για να αρχίσουν μία δική τους εργασία.
- Είναι διαθέσιμοι και μπορούν να αναλάβουν αμέσως την εργασία που τυχόν θα έβρισκαν (μέσα σε δύο εβδομάδες).
- Είχαν κάνει (στη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από την Έρευνα) κάποιες συγκεκριμένες ενέργειες για να βρουν εργασία (π.χ. γράφτηκαν σε Γραφεία Απασχόλησης του ΟΑΕΔ (ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ απευθύνθηκαν σε εργοδότες ή σε γνωστούς τους, παρακολουθούσαν αγγελίες σε εφημερίδες κλπ.)²

² ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

1.1.2 Ορισμός της ανεργίας σε διάφορες χώρες της Ευρώπης.

Διάφοροι ορισμοί ανεργίας σε διάφορες χώρες της Ε.Ε., αφού υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στο πως αντιλαμβάνονται τα διάφορα κράτη την "ενεργητική αναζήτηση εργασίας" και την χρονική διάρκεια που αυτή πρέπει να έχει.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ: Άνεργοι είναι τα πρόσωπα, τα οποία ζητούν εργασία τουλάχιστον 20 ωρών την εβδομάδα.

ΓΑΛΛΙΑ: Άνεργοι είναι πρόσωπα που αναζητούν εργασία μόνιμη και πλήρους απασχόλησης και είναι γραμμένοι στα αρμόδια γραφεία απασχόλησης.

ΙΤΑΛΙΑ: Ως άνεργοι ορίζονται τα πρόσωπα που είναι γραμμένα στις αρμόδιες υπηρεσίες απασχόλησης, με εξαίρεση τις "νοικοκυρές", που αναζητούν εργασία.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ: Άνεργοι ορίζονται τα άτομα χωρίς εργασία, που αναζητούν να εργαστούν πλέον των 25 ωρών την εβδομάδα και είναι γραμμένοι στα γραφεία απασχολήσεως του αρμόδιου Υπουργείου.

ΒΕΛΓΙΟ: Άνεργοι είναι το σύνολο των α) ανέργων που λαμβάνουν επίδομα ανεργίας, β) ανέργων υποχρεωτικά εγγεγραμμένων στα γραφεία Ευρέσεως Εργασίας, γ) ατόμων που δεν εργάζονται και γράφονται προαιρετικά στα γραφεία απασχόλησης του αρμόδιου κυβερνητικού φορέα.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ: Άνεργοι είναι τα πρόσωπα που ζητούν εργασία τουλάχιστον 20 ωρών την εβδομάδα, μέσω του γραφείου απασχολήσεως.

ΑΓΓΛΙΑ: Άνεργοι είναι οι εγγεγραμμένοι στα γραφεία απασχόλησης, οι οποίοι ενδιαφέρονται για εργασία πέραν των 30 ωρών την εβδομάδα.

ΕΛΛΑΔΑ: Άνεργος είναι ο υποψήφιος που έχει τέσσερις (4) τουλάχιστον μήνες ανεργίας, ως χρόνος ανεργίας θεωρείται και ο χρόνος παρακολούθησης προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης του ΟΑΕΔ (ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ), εφόσον ο υποψήφιος ήταν άνεργος τουλάχιστον επί τετράμηνο κατά τον χρόνο ένταξης του στο πρόγραμμα. (παρ. 2 άρθρο 9 Ν3051/2002).³

³ ΟΑΕΔ

1.2. Μέτρηση ανεργίας.

Το μέγεθος της ανεργίας μπορεί να μετρηθεί ως απόλυτο μέγεθος, για παράδειγμα, χιλιάδες άνεργοι. Η σημασία όμως του αριθμού αυτού εξαρτάται από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού. Για αυτό η ανεργία μετριέται ως ποσοστό επί τοις εκατό του εργατικού δυναμικού.

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός Ανέργων}}{\text{Εργατικό Δυναμικό}} \%$$

Δύο είναι οι συνήθεις τρόποι μέτρησης της ανεργίας, που χρησιμοποιούνται από την πλειονότητα των χωρών: οι έρευνες δημοσκόπησης του πληθυσμού και η εγγραφή των αιτούντων εργασίας παρά των υπευθύνων οργανισμών. Οι έρευνες δημοσκόπησης είναι οι πλέον ακριβείς, αλλά παρουσιάζουν το μειονέκτημα ότι ο ετήσιος χαρακτήρας τους δεν τους επιτρέπει να ακολουθήσουν τις εποχιακές εξελίξεις και τις διακυμάνσεις των κύκλων της οικονομίας. Η τρίμηνη εφαρμογή αποτρέπει το παραπάνω μειονέκτημα. Οι εγγραφές είναι πλέον λεπτομερείς και συχνές, αλλά παρουσιάζουν το μεγάλο μειονέκτημα να αντανakλούν τις συνθήκες λειτουργίας του οργανισμού (κανόνες εγγραφής, ορισμός της έννοιας του ανέργου), αλλά και τις συμπεριφορές των ανέργων έναντι της εγγραφής (ποιότητα και διάρκεια παροχών, κλπ.)⁴

Κατά καιρούς δημιουργούνται αμφιβολίες ως προς την εγκυρότητα και την τιμιότητα των στατιστικών που αναφέρονται στην ανεργία. Οι ανακρίβειες θα λέγαμε ότι είναι αποτέλεσμα των ατελειών των μεθόδων μέτρησης και των αβεβαιοτήτων των ορισμών. Τα περιθώρια αυτά αποτελούν μερικές φορές πηγή “πειρασμού” για τη συμπεριφορά της κεντρικής διοίκησης και της πολιτικής εξουσίας! Όποια και να είναι η μέθοδος μέτρησης, η αξία της εξαρτάται επίσης και από το λειτουργικό ορισμό που δίνουμε στην ανεργία, ορισμός που πολλές φορές μπορεί να ακολουθεί τα λογικά

⁴ Σκοτέλης Γιώργος, Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα 1996, σελ.41

πλαίσια ή να ακολουθεί κανόνες και όρια στενά ή ευρέα, ανάλογα συχνά και με τις πολιτικές επιλογές ή πιέσεις.

Η δυσκολία μέτρησης της ανεργίας οφείλεται στο ότι μεγάλα τμήματα του πληθυσμού βρίσκονται σε ενδιάμεσες καταστάσεις, μεταξύ εργασίας, ανενεργού πληθυσμού (αδράνειας) και ανεργίας. Η ταυτοποίηση αυτών των κατηγοριών και η κατανόηση των λειτουργιών τους εντός της αγοράς εργασίας είναι πιο χρήσιμη από το να αγνοηθεί η ύπαρξή τους, θέτοντας αυθαίρετα όρια. Όπως ήδη αναφέραμε, ο ορισμός της ανεργίας που χρησιμοποιείται στις στατιστικές απαιτεί όχι μόνο ο ενδιαφερόμενος να αναζητεί εργασία, αλλά να είναι και διαθέσιμος για εργασία. Αυτός ο περιοριστικός ορισμός έχει ως αποτέλεσμα την ελάφρυνση των στατιστικών ανεργίας και τη μεταφορά των ατόμων στον ανενεργό πληθυσμό με διάφορους πλασματικούς τρόπους⁵

Η ύπαρξη δραστηριοτήτων, που διαφεύγουν των επισήμων κανονισμών και εγγραφών, αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό όλων των κοινωνικών συστημάτων. Φαίνεται ότι στην περίπτωση των βιομηχανικών κοινωνιών, η κρίση ευνόησε την ανάπτυξη της παραοικονομίας (ή παράλληλης ή παράνομης ή υπόγειας οικονομίας) και της παράνομης εργασίας. Η παράνομη εργασία εντάσσεται στον ενεργό πληθυσμό, στην πράξη όμως τοποθετείται στους ανέργους ή στο μη ενεργό πληθυσμό ανάλογα με τους κανονισμούς της χώρας. Όλες οι ρυθμίσεις ή οι κανονισμοί εμπεριέχουν την εξαπάτηση και το πρόβλημα είναι να υπολογιστεί ο βαθμός της. Οι αντιθέσεις και οι αβεβαιότητες στη μέτρηση της ανεργίας δεν αντανakλούν τις μεθοδολογικές ατέλειες μέτρησης ή την πολιτική βούληση εξαπάτησης. Η κύρια δυσκολία έγκειται στο εύρος των κατηγοριών που ξεφεύγουν από μια ξεκάθαρη οριοθέτηση του πληθυσμού μεταξύ ανεργίας, ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού⁶

⁵ Σκουτέλης Γιώργος, Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα 1996, σελ.39

⁶ Σκουτέλης Γιώργος, Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα 1996, σελ.40

1.3. Ειδή της ανεργίας.

1.3.1. Ανεργία τριβής.

Πλήρης απασχόληση σε μια οικονομία δεν σημαίνει ότι η ανεργία είναι μηδέν. Σε όλες τις χώρες, ακόμα και με τις καλύτερες δυνατές οικονομικές συνθήκες, υπάρχει ένα ποσοστό ανεργίας γιατί συνεχώς νέα άτομα εισέρχονται στην αγορά εργασίας ενώ άλλα μετακινούνται από μια εργασία σε άλλη και μπορεί να μεσολαβήσει κάποιο χρονικό διάστημα μέχρι ότου βρουν την κατάλληλη απασχόληση.⁷ Οι εργαζόμενοι δεν είναι ακινητοποιημένοι μονίμως στην ίδια εργασία. Συνεχώς άτομα εγκαταλείπουν την εργασία τους προς εξεύρεση άλλης, προς αναζήτηση διαφορετικών συνθηκών εργασίας, γεωγραφικής περιοχής, μισθού ή θέσης. Στην κινητικότητα μεταξύ διαφόρων θέσεων εργασίας προστίθεται και η κινητικότητα μεταξύ ανενεργού και ενεργού πληθυσμού. Όσο μεγαλύτερη είναι η κινητικότητα των εργαζομένων τόσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός τους, που διέρχεται από την αγορά εργασίας προς αναζήτηση νέας και ως εκ τούτου μεγαλύτερος είναι και ο αριθμός εισόδου στην ανεργία. Η ανεργία τριβής είναι συμβατή με την πλήρη απασχόληση. Πρόκειται για ηθελημένη ανεργία, η οποία καλυτερεύει τελικά τη θέση του ατόμου, αλλά κι εκείνη της εθνικής οικονομίας: αυξάνει την παραγωγικότητα κατευθύνοντας τους εργαζομένους προς τις εργασίες για τις οποίες έχουν τα περισσότερα κίνητρα. Έτσι, σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης υπάρχει μια "ακατανόητη" ανεργία τριβής, η οποία συμβάλλει στην optimum χρησιμοποίηση του συντελεστή εργασίας. Η ασφάλιση ανεργίας δια των παροχών σε είδος (γραφεία ευρέσεως εργασίας) παρεμβαίνει στην αγορά εργασίας και στοχεύει στον περιορισμό, κυρίως της ανεργίας τριβής. Το μέγεθος της ανεργίας τριβής σε μια οικονομία εξαρτάται από το βαθμό ευελιξίας της αγοράς εργασίας και τους μηχανισμούς που υπάρχουν για την γρήγορη σύζευξη των ανέργων με τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας. Επίσης, εξαρτάται και από την κατάσταση της οικονομίας και το μέγεθος της οικονομικής δραστηριότητας. Όταν υπάρχει έντονη δραστηριότητα και ενισχυμένη ζήτηση για εργασία, τα άτομα βρίσκουν ευκολότερα απασχόληση με τους όρους που επιθυμούν,

⁷ Αθηνάς Πετράκη-Κωστή «Σύγχρονη μακροοικονομική» σελ. 357

οπότε συντομεύεται ο χρόνος αναζήτησης και μειώνεται το μέγεθος της ανεργίας τριβής.⁸

1.3.2. Διαρθρωτική ή τεχνολογική ανεργία.

Ένα είδος ανεργίας που συνήθως δημιουργεί προβλήματα είναι η διαρθρωτική ανεργία, παρουσιάζεται όταν η διάρθρωση της προσφοράς εργασίας είναι διαφορετική από εκείνη της ζήτησης για εργασία από πλευράς δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, χωροταξικής κατανομής ή άλλων χαρακτηριστικών του. Στην περίπτωση αυτή, ενώ προσφέρονται θέσεις εργασίας, οι άνεργοι δεν έχουν τη δυνατότητα να τις καταλάβουν, γιατί δεν διαθέτουν απαιτούμενα προσόντα ή δεν βρίσκονται στις γεωγραφικές περιοχές στις οποίες προσφέρονται αυτές⁹. Η τεχνολογική εξέλιξη μπορεί να προκαλέσει μεταβολές στη βιομηχανία και να έχει ως συνέπεια την παρακμή κάποιων τομέων σε όφελος νέων αναπτυσσόμενων τομέων. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και από την εμφάνιση νέων ανταγωνιστών που περιορίζουν σοβαρά τη ζήτηση εργασίας σε μια χώρα. Όποιες και να είναι τελικά οι αιτίες, οι διαρθρωτικές μεταβολές της παραγωγής προκαλούν αναπόφευκτα αύξηση της ανεργίας: στους τομείς σε παρακμή οι επιχειρήσεις σταματούν τις δραστηριότητες ή μειώνουν τον όγκο παραγωγής και κατά συνέπεια τις θέσεις εργασίας. Παράλληλα, οι προερχόμενοι άνεργοι από τους τομείς σε κρίση διαθέτουν ανεπαρκή προσόντα ακατάλληλα για τις νέες δραστηριότητες σε ανάπτυξη. Άλλοι διαρθρωτικοί παράγοντες που επιδρούν στην προσφορά και τη ζήτηση εργασίας είναι η δημογραφική σύνθεση του ενεργού πληθυσμού, οι διάφορες ρυθμίσεις και θεσμικά μέτρα που επηρεάζουν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και ειδικά η σχετική νομοθεσία προστασίας της εργασίας και τα συστήματα αποζημίωσης και παροχών ανεργίας. Επίσης, η υποκατάσταση εργασίας από κεφάλαιο, μπορεί να αποτελέσει πηγή διαρθρωτικής ανεργίας. Η διαρθρωτική ανεργία μπορεί να οριστεί, λοιπόν, ως η συνιστώσα της ανεργίας που δεν μειώνεται με την οικονομική ανάκαμψη και η οποία συνεπώς δεν μπορεί να επηρεαστεί κατ' ευθείαν από τη μακροοικονομική πολιτική.

⁸ Αθήνας Πετράκη-Κωστή «Σύγχρονη μακροοικονομική» σελ. 358

⁹ Αθήνας Πετράκη-Κωστή «Σύγχρονη μακροοικονομική» σελ. 359

Πρόκειται καθαρά για θεωρητική έννοια, η οποία δεν μπορεί να εκτιμηθεί παρά μόνο εμμέσως και κατά προσέγγιση.

Λοιπόν, η ανεργία τριβής μαζί με τη διαρθρωτική ανεργία αποτελούν την ΦΥΣΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ που μετριέται με τον φυσικό σ συντελεστή (ποσοστό) ανεργίας . Η ανεργία σε μια οικονομία μπορεί να είναι μεγαλύτερη από τον φυσικό συντελεστή όταν, λόγω έλλειψης επαρκούς ζήτησης, η παραγωγή προϊόντος μειώνεται κάτω από το επίπεδο πλήρους απασχόλησης και προκαλείται έτσι μείωση της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού¹⁰ .

1.3.3. Κυκλική ανεργία.

Είναι η διαφορά μεταξύ της ανεργίας που υπάρχει και του φυσικού ποσοστού ανεργίας. Η κυκλική ανεργία ακολουθεί τις μεταπτώσεις της οικονομικής δραστηριότητας: είναι μικρή σε περιόδους αυξημένης δραστηριότητας, ενώ αυξάνει όσο η οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνεται. Το επίπεδο του εσωτερικού προϊόντος καθορίζει πρακτικά τις ανάγκες σε εργατικά χέρια σε μια δεδομένη στιγμή. Κάθε επιβράδυνση της παραγωγής ελαττώνει τις ανάγκες της οικονομίας για εργασία: για το δεδομένο ύψος μισθών οι επιχειρήσεις ζητούν λιγότερη εργασία. Η ελάττωση της ζήτησης εργασίας ακολουθείται από ελάττωση της διάρκειας εργασίας, από απολύσεις, από μη ανανέωση συμβολαίων εργασίας και συνεπώς από αύξηση της ανεργίας. Η κυκλική ανεργία παρουσιάζεται σε περιόδους οικονομικής ύφεσης και οφείλεται στο ότι η συνολική ζήτηση στην οικονομία βρίσκεται σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Για αυτό αναφέρεται και ως ανεργία από ανεπαρκή ζήτηση¹¹

¹⁰ Αθήνας Πετράκη-Κωστή «Σύγχρονη μακροοικονομική» σελ. 360

¹¹ Αθήνας Πετράκη-Κωστή «Σύγχρονη μακροοικονομική» σελ. 360

1.3.4. Εποχιακή ανεργία.

Είναι εκείνη που οφείλεται στο χαμηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας που συμβαίνει σε ορισμένους κλάδους της οικονομίας συγκεκριμένες εποχές του χρόνου ¹². Οι διακυμάνσεις αυτές δεν έχουν σχέση με τον οικονομικό κλάδο αλλά εμφανίζονται συστηματικά κάθε χρόνο ανάλογα με την εποχή, αρά είναι και προβλέψιμες ¹³. Αυτού του είδους η ανεργία μαστίζει τους κλάδους της γεωργίας, του τουρισμού και των κατασκευών, κλάδους δηλαδή που λόγω της ιδιομορφίας του επαγγέλματός τους, παρουσιάζουν ζήτηση ορισμένες μόνο εποχές του έτους. Οι μεταβολές της παραγωγής συνοδεύονται από αντίστοιχες μεταβολές της απασχόλησης εργατικού δυναμικού και συνεπώς από μεταβολές της ανεργίας.

Χαρακτηριστικό της εποχιακής ανεργίας είναι ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας. Ωστόσο η εποχική ανεργία δεν θεωρείται ως σοβαρό οικονομικό πρόβλημα γιατί μπορεί να αντιμετωπιστεί με τη εύρεση συμπληρωματικής απασχόλησης ώστε να μην μένουν άνεργοι για μεγάλη περίοδο 27. Όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις, που το εποχιακό εργατικό δυναμικό δεν επαρκεί για την εκτέλεση αυτών των εργασιών, τότε οι εποχιακά εργαζόμενοι έχουν μεγαλύτερες αποδοχές τους μήνες που απασχολούνται ώστε να καλύπτονται εισοδηματικά κατά την περίοδο της εποχικής ανεργίας. Αυτό συμβαίνει για παράδειγμα σε ορισμένες τουριστικές ασχολίες. Η εποχική ανεργία συνήθως δε θεωρείται σοβαρό οικονομικό πρόβλημα γιατί μπορεί να αντιμετωπιστεί με την ανάπτυξη συμπληρωματικής απασχόλησης ή γιατί οι απασχολούμενοι σε εργασίες με εποχικότητα αμείβονται περισσότερο και έτσι καλύπτεται εισοδηματικά η περίοδος της εποχικής ανεργίας.

1.3.5. Ηθελημένη ή εκούσια ανεργία.

¹² Δεδουσόπουλος Α., (2000), «Η κρίση στην αγορά εργασίας», Τόμος Α: «Θεωρίες της ανεργίας», Αθήνα, εκδόσεις τυπωθήτω - Δαρδανός, σελ. 138.

¹³ Πετρινώτη Ξ., (1989), «Αγορές εργασίας: οικονομικές θεωρίες και έρευνες», Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 86.

Ένας άνεργος είναι εκούσια άνεργος όταν, ενώ του έχει προσφερθεί μια εργασία που μπορεί να αναλάβει, συνεχίζει να ψάχνει για μια καλύτερη δουλειά με υψηλότερο μισθό, χωρίς να αποδεχτεί την προσφορά που του έγινε. Ωστόσο, κλασική άποψη για την ανεργία, θεωρεί την ανεργία ως ηθελημένη, ενώ σύγχρονες θεωρήσεις επανέφεραν τη δεκαετία του 1970, κυρίως με τον οικονομολόγο E.S Phelps, την κλασική άποψη που ήθελε την ανεργία ακούσια¹⁴

1.3.6. Αθέλητη ή ακούσια ανεργία.

Ένας άνεργος είναι ακούσια άνεργος, όταν θα ήταν πρόθυμος να εργαστεί σε μια εργασία για την οποία έχει τα κατάλληλα προσόντα και με τον τρέχοντα μισθό ή και με χαμηλότερο, αλλά δε μπορεί να βρει μια τέτοια δουλειά». Η αθέλητη συνεπώς, ανεργία αναφέρεται στον άνθρωπο εκείνο που επιθυμεί να δουλέψει αλλά η προσπάθειά του να βρει εργασία δεν έχει αποτέλεσμα. Σε σημαντικό βαθμό η ανεργία αυτής της μορφής έχει ταυτιστεί με την ανεργία εξαιτίας ελλιπούς συνολικής ζήτησης για προϊόντα¹⁵

¹⁴ Δεδουσόπουλος Α., (2000), «Η κρίση στην αγορά εργασίας», Τόμος Α: «Θεωρίες της ανεργίας», Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω-Δαρδανός, σελ. 125.

¹⁵ Δεδουσόπουλος Α., (2000), «Η κρίση στην αγορά εργασίας», Τόμος Α: «Θεωρίες της ανεργίας», Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω-Δαρδανός, σελ. 127.

ΕΙΔΟΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	ΑΙΤΙΑ	ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΡΙΒΗΣ	Αναζήτηση εργασίας Ατελή πληροφόρηση	Ύπαρξη κενών θέσεων εργασίας
ΔΙΑΡΘΡΟΤΙΚΗ (1)	Διαρθρωτικές αλλαγές στο παραγωγικό σύστημα	Ύπαρξη κενών θέσεων εργασίας
ΔΙΑΡΘΡΟΤΙΚΗ (2)	Ατέλειες λειτουργίας αγοράς εργασίας	Έλλειψη θέσεων εργασίας
ΚΥΚΛΙΚΗ	Ελλιπή ζήτηση κατά τις καθοδικές φάσεις του οικονομικού κύκλου	Έλλειψη θέσεων εργασίας
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ	Υποκατάσταση ανθρώπινης εργασίας με μηχανές	Ο ρυθμός μεγέθυνσης του προϊόντος της οικονομίας είναι χαμηλότερος του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας της Εργασίας.

1.4. Επικρατέστερες θεωρίες ανεργίας.

1.4.1. Η Κλασική θεωρία.

Κάτω από τους κλασικούς το πρόβλημα του ύψους απασχολήσεως ανάγεται στις δυνάμεις της ζήτησης και της προσφοράς εργασίας και λύνεται με την λιγότερη δυνατή παρέμβαση από τη μεριά του κράτους. Η ζήτηση εργασίας που προέρχεται από τους επιχειρηματίες εξάγεται από τη σχέση μεγιστοποίησης των κερδών τους και εξαρτάται από το ύψος του πραγματικού μισθού. Οι δυο αυτές δυνάμεις της ζήτησεως και της προσφοράς εργασίας εμφανίζονται στην αγορά και καθορίζουν το ύψος του πραγματικού μισθού και το επίπεδο απασχολήσεως της εργασίας. Το επίπεδο δε απασχολήσεως της εργασίας είναι το επίπεδο της πλήρους απασχολήσεως. Με άλλα λόγια δεν είναι δυνατό να υπάρξει υποαπασχόληση αν στην αγορά εργασίας λειτουργεί απρόσκοπτα και ελεύθερα ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων που ζητούν την εργασία και μεταξύ των εργατών που προσφέρουν την εργασία. Αν υπάρχουν εργάτες που είναι υπό απασχολείτο γιατί δεν δέχονται να εργαστούν με την αμοιβή εργασίας που διαμορφώθηκε ελεύθερα στην αγορά, τότε έχουμε την περίπτωση της εκούσιας ανεργίας, η οποία όμως δεν εξετάζεται στο κλασικό οικονομικό σύστημα. Το συμπέρασμα λοιπόν που προκύπτει είναι αφ' ενός ότι ο εργατὸς δεν ἔχουν την αυταπάτη του χρήματος – για αυτό και η προσφορά εργασίας εξαρτάται από τον πραγματικό και όχι από τον χρηματικό μισθό- και αφ' ετέρου ότι η οικονομία θα βρίσκεται πάντοτε σε κατάσταση πλήρους απασχολήσεως αν και εφόσον υπάρχει ελεύθερος ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας. Ο τρόπος με τον οποίο οι κλασικοί πίστευαν ότι ο ελεύθερος ανταγωνισμός θα οδηγήσει σε κατάσταση πλήρους απασχολήσεως ήταν ο εξής. Αν υπάρχουν αναπασχόλητοι εργάτες στην αγορά εργασίας, τότε ο ανταγωνισμός μεταξύ τους θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του χρηματικού μισθού. Αυτό θα έχει εξάλλου ως συνέπεια τη μείωση του πραγματικού μισθού, αν φυσικά την πτώση των χρηματικών μισθών δεν ακολουθεί αναλογικά ισόποση πτώση και του γενικού επιπέδου των τιμών P ¹⁶

¹⁶ Παναγιώτη Γ. Κορλίρα «Θεωρία ανεργίας και Πληθωρισμού», εκδόσεις Gutenberg

Η μείωση του πραγματικού μισθού σημαίνει ουσιαστικά αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων, η οποία θα οδηγήσει σε αύξηση της απασχολήσεως και ολόκληρη η διαδικασία θα συνεχιστεί, ώσπου να επιτευχθεί η πλήρης απασχόληση. Άρα ευκαμψία των χρηματικών μισθών θα οδηγήσει ασφαλώς σε πλήρη απασχόληση της εργασίας. Κατά συνέπεια οι κλασικοί θεωρούν ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ μειώσεως των χρηματικών μισθών και αύξησης της απασχόλησης εργασίας.¹⁷

1.4.2. Η Μαρξιστική Θεωρία.

Είναι εύλογο να καταλάβει κανείς ότι λόγω των πεπιοθήσεων του και του πολιτικού του υποβάθρου ο Καρλ Μαρξ αναγάγει το πρόβλημα της ανεργίας στον καπιταλισμό.

Ο Μαρξ ανακάλυψε και ανέπτυξε το γενικό νόμο της καπιταλιστικής συσσώρευσης του κεφαλαίου που δημιουργεί και αυξάνει τον βιομηχανικό εφεδρικό στρατό, δηλαδή την ανεργία. Ο εφεδρικός στρατός των ανέργων αποτελεί τον σχετικό υπερπληθυσμό κι αυτό γιατί οι κεφαλαιοκρατικές σχέσεις παραγωγής προκαλούν πλεόνασμα της εργατικής δύναμης, όχι γενικά σε σχέση με τις ανάγκες του κεφαλαίου για να βγάλει υπεραξία. Όπως είναι γνωστό, η κινητήρια δύναμη του καπιταλισμού ο βασικός του νόμος είναι η αποκόμιση μέγιστης υπεραξίας ή στην παραλλαγμένη μορφή της, μέγιστου κέρδους. Για να αυξάνουν την υπεραξία, δηλαδή την απλήρωτη δουλειά των εργατών και να κάνουν συσσώρευση, οι καπιταλιστές αυξάνουν το βαθμό εκμετάλλευσης των εργατών, μειώνουν τους εργατικούς μισθούς, εντατικοποιούν την εργασία και τη χρήση των μέσων παραγωγής, υιοθετούν νέα τεχνική και τεχνολογία κατά τρόπο άναρχο και σε κλάδους που τους εξασφαλίζουν μέγιστο κέρδος. Η υπέρ συσσώρευση όμως του κεφαλαίου στη βάση της καινούριας τεχνικής και τεχνολογίας και η αύξηση της παραγωγικής δύναμης της εργασίας, δημιουργεί δυσκολίες στη ρευστοποίηση των προϊόντων στην αγορά λόγω της σχετικά χαμηλής αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων, γεγονός που βαθαίνει την βασική αντίθεση, χάσμα (εργαζόμενου- εργοδότη) και οξύνει την ανεργία. Μα στην πράξη η αύξηση της

¹⁷ Θεόδωρος Π. Λιανός, Θεοφάνης Ε. Μπένος, «Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική», Εκδόσεις Ευγ. Μπένου

παραγωγικής δύναμης της εργασίας σημαίνει πιο γρήγορη μεγέθυνση του μέρους του κεφαλαίου που δαπανάται για αγορά μηχανών και πρώτων υλών δηλαδή του σταθερού κεφαλαίου σε σύγκριση με το μέρος του κεφαλαίου που προορίζεται για αγορά της εργατικής δύναμης, πράγμα που γεννά ανεργία γιατί η αύξηση του συνολικού κεφαλαίου συνοδεύεται από ολοένα και μικρότερη σχετικά ζήτηση εργατικής δύναμης. Συνεπώς η δημιουργία και αύξηση του σχετικού υπερπληθυσμού, δηλαδή της ανεργίας αποτελεί ιδιόμορφο νόμο που χαρακτηρίζει το καπιταλιστικό σύστημα. Όλη η ιστορία ανάπτυξης και ύπαρξης του καπιταλισμού επιβεβαιώνει το θεωρητικό συμπέρασμα του Μαρξ, ότι στο βαθμό που συσσωρεύεται το κεφάλαιο κι αυξάνει ο πλούτος της καπιταλιστικής τάξης, ο σχετικός υπερπληθυσμός, η ανεργία αυξάνει.

1.4.3. Η Μάλθουσιανή Θεωρία.

Ο Τόμας Μάλθους υιοθέτησε το δόγμα για τη μόνιμη και εξελισσόμενη δυσαναλογία, μεταξύ του γρήγορα αυξανόμενου πληθυσμού και της με πιο μικρούς ρυθμούς αύξησης των υλικών αγαθών που είναι αναγκαία για τη ζωή του. Για να θεμελιώσει τις θέσεις του ο Μάλθους χρησιμοποιεί ένα τεράστιο όγκο στατιστικών στοιχείων. Ανέπτυξε δύο βασικές θέσεις: αν ο πληθυσμός δεν εμποδιστεί από κανένα εξωτερικό παράγοντα, τότε θα διπλασιάζεται κάθε είκοσι πέντε χρόνια και θα αυξάνει από περίοδο σε περίοδο βάσει των κανόνων της γεωμετρικής προόδου ενώ στις πιο κατάλληλες συνθήκες τα μέσα ύπαρξης των ανθρώπων δεν μπορούν να αυξάνονται πιο γρήγορα από τους ρυθμούς μιας αριθμητικής προόδου. Και καταλήγει στα παρακάτω:

- Ο πληθυσμός οπωσδήποτε περιορίζεται από τα μέσα ύπαρξης
- Ο πληθυσμός οπωσδήποτε πολλαπλασιάζεται παντού, όπου τα μέσα ύπαρξης αυξάνουν, εκτός αν σταματήσουν αυτή την αύξηση ισχυρά και φανερά εμπόδια.
- Τα εμπόδια αυτά, υποχρεώνουν το μέγεθος του πληθυσμού να υποχωρήσει μέχρι το επίπεδο των μέσων ύπαρξης.

Αναφέρει τρία είδη εμποδίων: ηθική χαλιναγωγήση, ελάττωμα, δυστυχία. Από τα τρία είδη εμποδίων θεωρεί καθοριστικό τον πόλεμο τις επιδημίες και την πείνα που θερίζουν τον παραπανίσιο πληθυσμό. Με λίγα λόγια υποστηρίζει την πραγματικότητα του υπερπληθυσμού κάτω από όλες τις κοινωνικές μορφές, ο οποίος

κατά τη γνώμη του, προσδιορίζεται από στατιστικά στοιχεία ή απόλυτα όρια παραγωγής τροφίμων. Συσχετίζει λοιπόν μια ορισμένη ποσότητα ανθρώπων με μία ορισμένη ποσότητα τροφίμων. Κατά πολλούς εφευρίσκει την υπεράριθμη προσφορά εργασίας, μέσα από απόλυτους αριθμούς, που σχετίζονται με τον πληθυσμό των ανθρώπων.

1.4.4. Ο Νεομαλθουσιανισμός

Ακόμα και στη σημερινή εποχή, οι απόψεις του Μάλθους βρίσκουν κάποια έκφραση. Στην περίοδο του μεσοπολέμου ο καθηγητής Μολ ανέπτυξε την άποψη ότι η δυστυχία των μαζών δεν είναι μόνο συνέπεια του συστήματος διανομής αλλά επίσης το φυσικό αποτέλεσμα της υπερβολικής αύξησης του πληθυσμού. Επίσης, ο νεομαλθουσιανισμός εκφράζεται και με την αντίληψη του επιθυμητού ορίου του πληθυσμού όπου το δημογραφικό πρόβλημα δεν υπόκειται στις νομοτέλειες ανάπτυξης του κοινωνικού συστήματος, αλλά στις σχέσεις ανάμεσα στον πραγματικό και επιθυμητό αριθμό του πληθυσμού. Και ό που η αύξηση του πληθυσμού πέρα από τα «όρια» αναπόφευκτα οδηγεί στην ανεργία με συνέπειες την πτώση του βιοτικού επιπέδου, την φτώχεια και την εξαθλίωση. Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο η προσοχή των οικονομολόγων σχετικά με το δημογραφικό πρόβλημα στράφηκε προς τις μη ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Η οικονομική σκέψη ισχυρίζεται ότι η μαλθουσιανή θεωρία δεν αφορά μόνο τις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες αλλά ισχύει πλήρως και για τις αναπτυσσόμενες. Κατά την άποψή τους η αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη των μη ανεπτυγμένων χωρών του τρίτου κόσμου δεν μπορεί να αποφέρει καλύτερευση της οικονομικής κατάστασης του πληθυσμού γιατί η συνεχής αύξησή του, θα απορροφά όλα τα μέσα συσσώρευσης της οικονομίας και δεν θα αφήνει αποθέματα για την ανάπτυξή τους. Θεωρούν ότι η εκβιομηχάνιση του τρίτου κόσμου θα τραβήξει αντικειμενικά κεφάλαια από τη γεωργία πράγμα το οποίο θα χειροτερεύσει τη γεωργική παραγωγή και θα επιφέρει επισιτισμό. Βλέπουμε ότι η θεωρία αυτή εντοπίζεται στις φτωχές χώρες περισσότερο, εκεί που ο πληθυσμός αυξάνεται ραγδαία. Όμως εκεί, ο επισιτισμός ήδη υπάρχει οπότε η εκβιομηχάνιση των χωρών αυτών θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας και δεν γίνεται να κάνει τα πράγματα χειρότερα αρκεί να μην βλέπει τις

πλουτοπαραγωγικές πηγές του τρίτου κόσμου σαν λεία που θα αφανίσει και θα αφήσει πίσω ένα σάπιο κουφάρι.

1.4.5. Η Νεοκλασική Θεωρία.

Οι οπαδοί της νεοκλασικής σχολής θεωρούν τους εαυτούς τους συνεχιστές του έργου των κλασικών με τη διαφορά πως θεωρούν ότι το κράτος θα λύσει το πρόβλημα της ανεργίας και έτσι συστήνουν στην πολιτεία διάφορα μέτρα. Ξεκινούν από την αντίληψη ότι όταν ο μισθός είναι πάνω από το κανονικό επίπεδο και με δοσμένη τη συνολική δαπάνη, για μισθούς, είναι μέγεθος αμετάβλητο, τότε παρουσιάζεται η ανεργία. Άρα, υπεύθυνους για την ανεργία θεωρούν τους εργαζόμενους που με τους διεκδικητικούς τους αγώνες μέσα από τα συνδικάτα αποσπών υψηλότερους μισθούς. Και επειδή κάθε μισθός υψηλότερος του κανονικού, αποσπά μεγαλύτερο μέρος από τη συνολική δαπάνη για μισθούς το αποτέλεσμα είναι η τελευταία να μη φτάνει για όλους τους εργαζόμενους και έτσι να εκδηλώνεται η ανεργία. Θεωρούν ότι για να λειτουργήσει το σύστημα θα πρέπει να εξασφαλιστούν οι σωστές αναλογίες μεταξύ των μισθών και της συνολικής δαπάνης μισθών. Ο Μίλτον Φρίντμαν στο βιβλίο του «Ελεύθερος να διαλέξεις» γράφει συγκεκριμένα: «η εναλλακτική λύση να επιβάλλεις ένα μισθολόγιο είναι να περιορίσεις έμμεσα τον αριθμό των ενδιαφερόμενων για μια απασχόληση». Παρεμφερής μπορεί να θεωρηθεί και ο περιβόητος «σιδηρούς νόμος των μισθών» του Φερδινάνδου Λασσάλ. Σύμφωνα με τον Λασσάλ ο μισθός εργασίας κυμαίνεται γύρω από ένα ελάχιστο όριο αναγκαίων μέσων για την ύπαρξη των εργαζομένων. Ο μισθός εργασίας δεν μπορεί για μεγάλο χρονικό διάστημα να κινείται πάνω ή κάτω από αυτό το ελάχιστο όριο. Στην περίπτωση που οι μισθοί ξεπεράσουν αυτό το όριο, η καλύτερευση της κατάστασης της εργατικής τάξης βαθμιαία θα οδηγήσει στην αύξηση των γάμων και της γεννητικότητας. Όλη αυτή η διαδικασία θα έχει ως αποτέλεσμα την αυξημένη προσφορά εργατικών χεριών, δηλαδή την ανεργία. Ο Λασσάλ θεωρεί το συνολικό μέγεθος των μισθών σε εθνικό επίπεδο αμετάβλητο και το μοιράζονται περισσότεροι ή λιγότεροι εργάτες.

1.4.6. Η Κεϋνσιανή Θεωρία

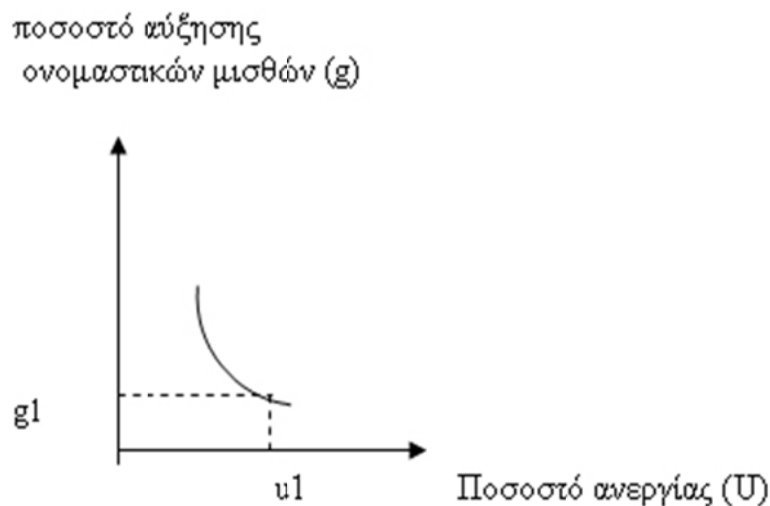
Ο Τ. Ζ. Μ. Κέυνς και το έργο του εμφανιστήκαν σε μια εποχή που το παραδοσιακό μοντέλο λειτουργίας του συστήματος δεν ανταποκρινόταν στις νέες απαιτήσεις του ανταγωνισμού. Ο μηχανισμός επαναφοράς της ισορροπίας στην διαδικασία της παραγωγής της αγοράς είχε κλονιστεί από γεγονότα όπως ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος, Οκτωβριανή επανάσταση και την μεγάλη κρίση του 1929. Η κεϋνσιανή επανάσταση σηματοδοτούσε την εποχή της κρατικής παρέμβασης και ρύθμισης της οικονομίας. Ο Κέυνς απορρίπτει μια σειρά δογμάτων της κλασικής και της νεοκλασικής οικονομικής σκέψης και προσδιορίζει την κρατικομονοπωλιακή ρύθμιση σαν το μοναδικό μέσο για την εξάλειψη των αδυναμιών της σύγχρονης οικονομίας. Η θεωρία αυτή προβάλλει τη δυνατότητα για την πλήρη απασχόληση των παραγωγικών μέσων και της εργατικής δύναμης στις συνθήκες του σύγχρονου καπιταλισμού.

Σε αντίθεση με τους προγενέστερους του, ο Κέυνς θεωρεί ότι ο καπιταλισμός κάτω από το ελεύθερο παιχνίδι των δυνάμεων της αγοράς, απειλείται από μόνιμη ανεργία και χρόνια ανεπάρκεια των παραγωγικών μέσων. Έτσι απορρίπτει την κυρίαρχη θεωρία βάσει της οποίας η ανεργία στον καπιταλισμό έχει εκούσιο χαρακτήρα. Ειδικότερα μετά από την βαθιά κρίση του 1929 παραδέχεται ότι η ανεργία έχει κατά βάση ακούσιο χαρακτήρα στη σύγχρονη δυναμική κοινωνία. Ο Κέυνς ανέπτυξε τη θεωρία της «ενεργούς ζήτησης» (το μέγεθος της συνολικής δαπάνης προσδιορίζει το επίπεδο απασχόλησης) και την ανήγαγε σε βασικό μοχλό λύσης προβλημάτων. Θεωρεί ότι η ανεργία σε μια οικονομία είναι αναπόφευκτη αλλά επιδέχεται θεραπευτική αγωγή. Στα παραπάνω καταλήγει αναλύοντας το εθνικό εισόδημα. Ταυτίζει το εθνικό εισόδημα με την ενεργό ζήτηση εξετάζει τα δυο συστατικά της τελευταίας δηλαδή την καταναλωτική ζήτηση και την επενδυτική ζήτηση. Θεωρεί ότι η καταναλωτική ζήτηση είναι ανεπαρκής, γιατί οι άνθρωποι έχουν μεν την τάση να αυξάνουν την κατανάλωσή τους παράλληλα με την αύξηση των εισοδημάτων τους, όχι όμως στον ίδιο βαθμό με τον οποίο τα αυξάνουν. Για την ανεπαρκή επενδυτική ζήτηση ο Κέυνς θεωρεί αιτία τα υψηλά επιτόκια. Όταν αυτά βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα τότε αντί για επενδύσεις τα χρήματα αποταμιεύονται, δεν δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, μειώνεται ή δεν αυξάνεται η απασχόληση και δημιουργείται ανεργία. Από τα παραπάνω συμπεραίνει ότι υπάρχει

ανεπαρκής ενεργός ζήτηση πράγμα που βοηθά στην αύξηση της ανεργίας. Τα θεωρητικό σχήμα που προτείνει ως λύση ο Κέυνς είναι: Μείωση του επιτοκίου- αύξηση ποσοστού κέρδους-αύξησης της ροπής για επενδύσεις-ανάπτυξη της παραγωγής-πλήρης απασχόληση-γενική ισορροπία της ζήτησης και της προσφοράς- εξάλειψη των κρίσεων από τη σύγχρονη καπιταλιστική οικονομία. Ακόμη, σπουδαίο μέσο ρυθμιστικής πολιτικής θεωρεί τον προϋπολογισμό. Επίσης μεγάλη σημασία έχει η ποσότητα των χρημάτων στην κυκλοφορία. Κατά τον Κέυνς είναι απαραίτητο να μειωθούν οι πραγματικοί μισθοί των εργαζομένων με μια παράλληλη αύξηση των ονομαστικών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με «ελεγχόμενο πληθωρισμό» δηλαδή αύξηση των ονομαστικών μισθών με μικρότερο ποσοστό από την αύξηση του πληθωρισμού. Όλα αυτά βέβαια ο Κέυνς θεωρεί ότι είναι εφικτά μόνο με τη ρυθμιστική παρέμβαση του κράτους που θεωρεί ότι είναι η μοναδική εγγύηση για μια ανάπτυξη χωρίς τρανταγμούς και κρίσεις.

1.4.7. Η θεωρία του Phillips

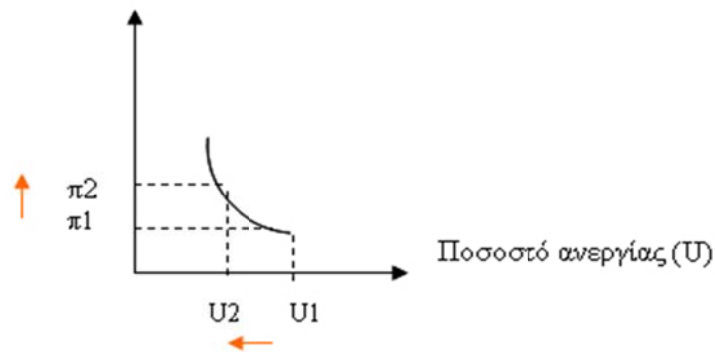
Η καμπύλη Phillips στην αρχική της μορφή

Μια αρκετά διαδεδομένη θεωρία « πληθωρισμός ή ανεργία» είναι η λεγόμενη «καμπύλη του Phillips». Η καμπύλη Phillips είναι η ονομασία σειράς μοντέλων που περιγράφουν τη σχέση μεταξύ της ανεργίας, μισθών και πληθωρισμού. Βάσει στοιχείων για τη Μ. Βρετανία της περιόδου 1861-1957 ο Phillips εξετάζει την σχέση μεταξύ των μεταβολών της ανεργίας (σαν ποσοστιαίο μέγεθος του πληθυσμού) και του ονομαστικού μισθού (σαν ετήσια προσαύξηση σε ποσοστό).

Χρησιμοποιώντας μοντέλα για τρεις μεγάλες υποπεριόδους ανακαλύπτει μη γραμμική αρνητική σχέση μεταξύ ανεργίας και μισθών, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι κατά την αύξηση της ανεργίας οι μισθοί μειώνονται και αντίστροφα. Όταν η ανεργία φτάσει το 5,5% οι μισθοί σταθεροποιούνται σε κάποιο επίπεδο. Εξετάζοντας τη σχέση ανεργίας μισθού, ο Phillips δέχεται σαν ανεξάρτητη μεταβλητή την ανεργία και σαν εξαρτημένη τους μισθούς. Παραπέρα ο Phillips εμπειρικά ανακαλύπτει την ύπαρξη αντίστροφης μη γραμμικής σχέσης μεταξύ των αλλαγών της ανεργίας και των μισθών. Αυτή η σχέση μπορεί να επεκταθεί και πάνω στον πληθωρισμό (αύξηση τιμών), μόνο αν η αύξηση των μισθών αντιστοιχεί αναλογικά στις αυξήσεις των μισθών. Οι επίγονοι του Phillips, Π. Σάμιουελσον και Ρ.Σ. Σόλοου από το 1960 αλλάζουν το χαρακτήρα της σχέσης, αντικαθιστώντας τους μισθούς με τον πληθωρισμό και πιστοποιούν την ύπαρξη της σχέσης του Phillips, αλλά τώρα μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού (στο μοντέλο τους εξαρτημένη μεταβλητή είναι όχι η αύξηση των μισθών , αλλά η αύξηση του πληθωρισμού). Από αυτό συνάγουν και ένα πολύ σημαντικό συμπέρασμα της οικονομικής πολιτικής: δημιουργείται η δυνατότητα μέσω της ανεργίας να ρυθμίζεται ο πληθωρισμός. Η σχέση αυτή δείχνεται σύμφωνα με τους Σάμιουελσον και Σόλοου στην αναλογία μεταξύ ονομαστικού μισθού (που εξαρτάται από την ανεργία) και του πληθωρισμού.

Ρυθμός Πληθωρισμού (π)

Σύμφωνα με την θεωρία της βραχυχρόνιας καμπύλης του Phillips, ο πληθωρισμός και η ανεργία σχετίζονται αντίστροφα μεταξύ τους, δηλαδή όταν αυξάνεται ο πληθωρισμός μειώνεται η ανεργία και το αντίστροφο. Όταν το ποσοστό ανεργίας είναι υψηλό, η υπερβάλλουσα προσφορά και η μειωμένη ζήτηση στις αγορές προϊόντων και εργασίας θα συγκρατήσουν τον πληθωρισμό σε χαμηλά επίπεδα. Αντίθετα όταν η ζήτηση αυξάνεται κατά τη φάση ανόδου του επιχειρηματικού κύκλου και η ανεργία περιορίζεται, ο αριθμός αύξησης των τιμών και μαζί τους ο πληθωρισμός αρχίζει να επιταχύνεται.

1.4.8. Νεοφιλελεύθερες Θεωρίες.

Μετά την κρίση του 1974-1975 και την έντονη κριτική εναντίον κεϋνσιανών και νεοκεϋνσιανών ανοίγεται ο δρόμος για τους φιλελεύθερους οι οποίοι βρίσκονται σε «αναμονή» από την περίοδο ακόμη της εμφάνισης του κεϋνσιανισμού.

Η βασική τους αρχή, δηλαδή η πλήρης ελευθερία στη λειτουργία της οικονομίας μακριά από κάθε κρατική παρέμβαση τα τελευταία χρόνια έχει υποστεί ορισμένες αλλαγές λόγω των αντικειμενικών αναγκών του καπιταλιστικού συστήματος. Έτσι δέχονται τη χρησιμοποίηση έμμεσων τρόπων κρατικής παρέμβασης στην οικονομία. Ο Α. Ανδριανόπουλος στο βιβλίο του «Αυτός είναι ο φιλελευθερισμός» γράφει ότι: «το πιο ισορροπημένο μοντέλο έκφρασης του σύγχρονου φιλελευθερισμού, όπως εξάλλου σήμερα κυριαρχεί σε όλες τις δημοκρατικές χώρες της δύσης είναι ο νεοφιλελευθερισμός. Όπου η κρατική παρέμβαση δεν εξοβελίζεται από

την πολιτική ζωή». Ο καθηγητής Ξ. Ζολώτας υποστηρίζει ότι: «στην περίπτωση της ελεύθερης οικονομίας, βασιζόμενη στην ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής και τον αυτοματισμό της αγοράς, η οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται κατά βάση από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Ο ρόλος του κράτους υποτίθεται ότι θα έπρεπε να περιορίζεται στη δημιουργία της οικονομικής υποδομής και στη λήψη ορισμένων μέτρων δια των οποίων είναι δυνατόν να επηρεασθεί η λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς προς ορισμένες κατευθύνσεις, βάσει των συγκεκριμένων επιδιώξεων της οικονομικής πολιτικής».¹⁸

¹⁸ ΚΕΝΤΡΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ «ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» ,Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1989-2004.

2.1. Εισαγωγή στο κεφαλαίο «εξέλιξη αγοράς εργασίας στην Πολωνία στην περίοδο 1989-2004».

Η Πολωνία μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν μια από τις φτωχότερες χώρες της Ευρώπης. Ο πρώτος στόχος που αφορούσε στη μεταπολεμική οικονομική πολιτική ήταν η ανάκαμψη της οικονομίας. Αυτός ο στόχος επίσημα πλέον, επετεύχθη μέχρι το 1950, όταν το εθνικό εισόδημα έφτασε στο προπολεμικό επίπεδο. Ο ρυθμός αύξησης των βασικών οικονομικών δεικτών μειώθηκε ταχύτατα από το 1971 και μετά, ενώ τα προϊόντα καθαρών υλικών μειώθηκαν περισσότερο από τις προηγούμενες χρονιές για πρώτη φορά μετά την μεταπολεμική περίοδο.¹⁹ Το 1980 η κυβέρνηση προσπάθησε να εφαρμόσει αποπληθωριστική πολιτική αλλά αυτό οδήγησε σε απεργίες και σε ένα οικονομικό χάος το 1982. Έτσι ξεκινάει η ανοιχτή οικονομική κρίση στη χώρα.¹

Ανατρέχοντας σε ιστορικά γεγονότα της Πολωνίας, θα αναφερθούμε ενδεικτικά σε κάποιες ημερομηνίες ιδιαίτερης σημασίας για το λαό και την ανάπτυξή της. Το 1981, με επέμβαση της τότε Σοβιετικής Ένωσης, απομακρύνθηκε από την ηγεσία του κομμουνιστικού κόμματος ο Στ. Κάνια και τη θέση του κατέλαβε ο στρατηγός και πρωθυπουργός Βόϊτσεκ Γιαρουζέλσκι, ο οποίος έθεσε εκτός νόμου την «Αλληλεγγύη» και επέβαλε στρατιωτικό νόμο προσπαθώντας να επαναφέρει τη χώρα στην ομαλότητα(Shacks,1993). Το 1989 η κυρίαρχοι από τους κομμουνιστές κυβέρνηση της Πολωνίας ήρθε σε συμφωνία με τις δυνάμεις της αντιπολίτευσης, γεγονός που έγινε αιτία να επέλθουν μεγάλες αλλαγές στο πολιτικό και οικονομικό σύστημα της χώρας, ενώ σε σύντομο χρονικό διάστημα πραγματοποιήθηκαν ελεύθερες εκλογές. Στις πρώτες πολυκομματικές εκλογές, τον Ιούνιο του ίδιου έτους, οι 13 υποστηριζόμενοι από την «Αλληλεγγύη» υποψήφιοι εκλέχτηκαν πανηγυρικά στις περισσότερες επαρχίες. Τον Αύγουστο του 1989 ο Ταντέους Μαζοβιέτσκι έγινε ο πρώτος μη κομμουνιστής πρωθυπουργός της Πολωνίας μετά το 1950 και ο πρώτος στην Ανατολική

¹⁹ Charemza And Gronichi, 1987

Ευρώπη. Το 1990 άρχισε να εφαρμόζεται πρόγραμμα αποκρατικοποίησης, ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι παραιτήθηκε, και πρόεδρος της Πολωνίας εκλέχτηκε ο ηγέτης της «Αλληλεγγύης» Λεχ Βαλέσα. Στις προεδρικές εκλογές του 1995ο Βαλέσα ηττήθηκε και νικητής αναδείχτηκε ο Α. Κβασνιέβσκι, ο οποίος επανεκλέχτηκε και το 2000 (Sacks,1993). Τον Απρίλιο του 1994η χώρα υπέβαλε αίτηση για ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία εγκρίθηκε και, δέκα χρόνια αργότερα, τον Απρίλιο του 2003, υπογράφηκε η συμφωνία ένταξης. Το 2004 πραγματοποιήθηκε και η επίσημη ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Βλέπουμε λοιπόν, ότι η οικονομία της Πολωνίας αναπτύσσεται δυναμικά. Οι οικονομικές αλλαγές που ξεκίνησαν στην χώρα το 1989 και που αδιάκοπα συνεχίζονται, έχουν κινήσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Ο γρήγορος ρυθμός ανάπτυξης και αλλαγών μετέτρεψε την Πολωνία σε μια χώρα σύγχρονη όπου το βιοτικό επίπεδο των πολιτών της μπορεί να συγκριθεί με αυτό των πολιτών της Δυτικής Ευρώπης. Το 1989, η κυβέρνηση του Μαζοβιέτσκι ξεκίνησε αλλαγές οι οποίες σταδιακά βγάλουν την Πολωνία από μια κεντρικά ελεγχόμενη σχεδιαζόμενη οικονομία σε μια οικονομία της αγοράς. Ένα από τα χαρακτηριστικά που επικρατούν κατά την διάρκεια του οικονομικού συστήματος PRL ήταν το πολύ χαμηλό ποσοστό ανεργίας. Το φαινόμενο αυτό, ωστόσο, δεν προέκυψε από την καλή χρήση των ανθρώπινων πόρων, αλλά από τις ιδεολογικές παραδοχές σύμφωνα με τις οποίες σε ένα κομμουνιστικό κράτος ο καθένας έχει το δικαίωμα στην εργασία. Η συνέπεια αυτού ήταν η κρυφή ανεργία (γεγονός ότι τα απασχολούμενα άτομα δεν συμβάλλουν στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας) και πολύ χαμηλή παραγωγικότητα. Οι πόροι εργασίας δεν διατέθηκαν με αποτελεσματικό τρόπο, και η δομή της παραγωγής δεν ταιριάζει με τις ανάγκες των καταναλωτών).²⁰

Οι μεταρρυθμίσεις που ξεκίνησαν με το "σχέδιο Balcerowicz'a" σταδιακά εισήγαγαν στοιχεία της ελεύθερης αγοράς για την πολωνική οικονομία, πράγμα που σημαίνει ότι η έννοια του κέρδους άρχισε να παίζει σημαντικό ρόλο και η δομή της οικονομίας έχει καθοριστεί από το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης. Αναπόφευκτα, ήταν λοιπόν η

²⁰ Wojciechowski, Wiktor, Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska), Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

πτώση πολλών εταιρειών που ανήκαν σε μη κερδοφόρες ή οι οποίες παρήγαγαν προϊόντα για τα οποία δεν υπήρχε ζήτηση. Οι εργαζόμενοι των εταιρειών αυτών έμειναν άνεργοι και δεν έχουν τα κατάλληλα προσόντα για να αναλάβουν μια άλλη εργασία. Ως εκ τούτου, σαν λογική συνέπεια του πολιτικού μετασχηματισμού ήταν η σημαντική αύξηση του αριθμού των ανέργων στην Πολωνία.²¹

Επιπλέον, το έτος 1989 θεωρήθηκε ως το σημείο έναρξης της εργασίας αυτής. Την ίδια χρονιά δημιουργήθηκε πραγματικά η αγορά εργασίας, όπου η προσφορά και η ζήτηση άρχισαν να αλληλεπιδρούν. Η Ευρωπαϊκή ενσωμάτωση ήταν ένας από τους κύριους στόχους της οικονομικής πολιτικής για τα αρκετά χρόνια της Τρίτης Δημοκρατίας. Οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας είχαν ως στόχο μεταξύ άλλων να καταστήσουν Στο. καθιστώντας το πολωνικό εργατικό δυναμικό ανταγωνιστικό για την κοινή ευρωπαϊκή αγορά. Η Πολωνία δεν θα μπορούσε να αντέξει οικονομικά να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια κατάσταση στην οποία οι εργαζόμενοι πολωνική δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί με τους εργαζόμενους από άλλες χώρες της κοινότητας. Επιπλέον, η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλάζει σημαντικά η κατάσταση στην πολωνική αγορά εργασίας έχει ενταθεί η μετανάστευση, η αύξηση των εξαγωγών, αυξάνει την απασχόληση, ορισμένα ευρωπαϊκά ταμεία συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας κ.λπ. Η σχετικά δύσκολο να εκτιμηθεί πόσο αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν το ρυθμό της απασχόλησης και ποσοστό ανεργίας, τα περισσότερα από πέντε χρόνια είναι πολύ μικρή για να είναι σε θέση να εξετάσουμε αυτό το θέμα από τη σκοπιά του χρόνου.

Η ανεργία είναι ένα φαινόμενο που εμφανίζεται σε μια κατάσταση όπου άτομα ικανά να εργαστούν και αναζητήσουν εργασία δεν μπορούν να την βρουν.²² Έχει αρνητικές επιπτώσεις τόσο για την οικονομία όσο για την κοινωνία . Επομένως ο εκσυγχρονισμός της αγοράς εργασίας έχει στόχο την μακρόχρονη μείωση ανεργίας και

²¹ Góra, Marek, Trwale wysokie bezrobocie w Polsce. Refleksje, próba częściowego wyjaśnienia i kilka propozycji, Zeszyty PBR-CASE, lipiec 2004 (123-144).)

²² Wojciechowski, Wiktor, Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska), Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης. Η πολιτική απασχόλησης στοχεύει να ανταποκριθεί στη ζήτηση εργατικού δυναμικού στην προσφορά εργασίας.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι από την αρχή του μετασχηματισμού, το ποσοστό ανεργίας βρίσκεται σε πολύ υψηλό επίπεδο στην Πολωνία και ότι κανείς δεν περίμενε ότι τα προβλήματα στην αγορά εργασίας έχουν φτάσει σε τέτοια κλίμακα. Γιατί ο εκσυγχρονισμός της αγοράς εργασίας αποδείχθηκε τόσο δύσκολος; Μήπως δεν μπορούσε να ειπωθεί ότι το υψηλό ποσοστό ανεργίας ήταν αναπόφευκτο;

2.2. Σκιαγράφηση της ιστορίας και της δομής της ανεργίας.

Η περίοδος που αναλύθηκε μπορεί να εξαγάγει τρεις επιμέρους περιόδους, λόγω της παρούσας τάσης στην αγορά εργασίας. Η πρώτη η οποία εμπίπτει τα έτη 1989-1993 όπου συνδέθηκε με ένα θεμελιώδη μετασχηματισμό. «Δημιουργήθηκαν τα θεμέλια της οικονομίας της αγοράς, η αλλαγή ιδιοκτησιακής δομής, η κρυφή ανεργία γίνεται ανοιχτή. Οι επιχειρήσεις έχουν αναγκαστεί να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της αγοράς και άρχισαν την αναδιάρθρωση»²³. Το 1990, το ποσοστό ανεργίας ήταν 6,5%, και το 1993 ήδη 16,4%. Η αύξηση αυτή σχετίζεται άμεσα με τη μείωση της παγκόσμιας παραγωγής κατά 15% το 1990, και 8% το 1991²⁴. Στην πρώτη φάση του πολιτικού μετασχηματισμού προσπαθούν να υπερασπιστούν την απασχόληση λόγω των πιέσεων από τα συνδικάτα. Το επίπεδο της ανεργίας ήταν επίσης αποτέλεσμα της ισχυρής αύξησης της προσφοράς εργασίας, η οποία έρεε από ένα υψηλότερο ποσοστό δραστηριότητας. Το άνοιγμα στον διεθνή ανταγωνισμό στο πλαίσιο της ανεπαρκούς αποτελεσματικότητας των πολωνικών επιχειρήσεων συνέβαλε επίσης στην αύξηση της ανεργίας. Η εμφάνιση των ανέργων στην αγορά εργασίας ανάγκασε να παρθούν προστατευτικά μέτρα. Δυστυχώς, σχεδόν κανείς ακόμα και τότε μίλησε για τον εκσυγχρονισμό και την ελαστικότητα της αγοράς εργασίας.²⁵

²³ Boni, Michał (red.), *Elastyczność polskiego rynku pracy*, Zeszyty PBR-CASE, lipiec 2004 (8).

²⁴ 6 Kwiatkowska, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007 (181).

²⁵ Boni, Michał (red.), *Elastyczność polskiego rynku pracy*, Zeszyty PBR-CASE, lipiec 2004 (9.)

Την περίοδο 1994-1998, η κατάσταση στην αγορά εργασίας βελτιώθηκε σημαντικά. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 10,4%.²⁶ Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η Πολωνία είχε μια πολύ υψηλή οικονομική ανάπτυξη. Έχουν ξεκινήσει τα προγράμματα ενεργοποίησης των ανέργων ολοένα και καλύτερα εφαρμοσμένα από τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες. Ωστόσο σταμάτησαν τις διαδικασίες αναδιάρθρωσης και εγκαταλείφθηκαν πολλές από τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας. Το 1996 εγκρίθηκε ο Κώδικας Εργασίας, ο οποίος ενίσχυσε την προστασία της απασχόλησης και εμπόδισε την επιτάχυνσή της. Η πολιτική απασχόλησης δεν είχε ενσωματωθεί σε μια συνεκτική μακροοικονομική πολιτική, η οποία θα συμβάλει στην αύξηση του αριθμού των θέσεων εργασίας. Αντίθετα, υπήρχε αύξηση των δαπανών στον κοινωνικό τομέα και δημιουργήθηκαν νέα εμπόδια στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.²⁷

Στην περίοδο 1999-2002, υπήρξε μια περαιτέρω οικονομική επιβράδυνση, η οποία αναπόφευκτα οδήγησε σε σημαντική αύξηση της ανεργίας. Το ποσοστό ανεργίας ξεπέρασε ακόμη και το 20%, και στο αποκορύφωμά της σε νέα κενή θέση θέσεις αντιπροσώπευαν 588 άνεργοι.²⁸ Οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, της υγείας, καθώς και η αναδιάρθρωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης σίγουρα συνέβαλε στην αύξηση της ανεργίας βραχυπρόθεσμα. Στην αγορά εργασίας, στην περίοδο εκείνη άρχισε να εισέρχεται η γένια από την δημογραφική κορυφή. Την αναδιάρθρωσης συνόδεψε η απενεργοποίηση των παροχών και των πρόωρων συνταξιοδοτικών παροχών. Παρά τη βελτίωση του οικονομικής κατάστασης, το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα κατά την περίοδο 2003-2004, και η Πολωνία εισήλθε στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως χώρα που είχε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας.²⁹

²⁶ Kwiatkowska, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007 (181).

²⁷ Boni, Michał (red.), *Elastyczność polskiego rynku pracy*, Zeszyty PBR-CASE, lipiec 2004 (10).

²⁸ Kwiatkowska, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007 (185).

²⁹ Telep, Jerzy, Ćwik, Bogdan, *Lokalny rynek pracy w Polsce w latach 2001-2005*, Almamer Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2008.

ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ (%)	6,5	12,2	14,3	16,4	16,0	14,9	13,2	10,3	10,4	13,1	15,1	17,5	20,0	20,0	19,1
ΕΤΟΣ	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04

Πηγή: **Kwiatkowska**, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007 (179).

Μπορεί να παρατηρηθεί ότι κατά την περίοδο που αναλύθηκε το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο της οικονομικής ύφεσης, αλλά πολύ λιγότερο μειώθηκε σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης. Εδώ μπορεί να γίνει σχεδιάσετε μια παράλληλη αναλογία με τη Γαλλία και τη Γερμανία, όπου το ποσοστό ανεργίας άρχισε να αυξάνεται γρήγορα σε περιόδους κρίσης στη δεκαετία του '70, αλλά δεν έχει επιστρέψει στο αρχικό της επίπεδο, όταν το κράτος είχε και πάλι μια υψηλή οικονομική ανάπτυξη. Την ίδια περίοδο, το ποσοστό ανεργίας στις ΗΠΑ αυξήθηκε επίσης, αλλά στη συνέχεια έπεσε σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η ανεργία στη Γερμανία και τη Γαλλία ήταν διαρθρωτικού χαρακτήρα, ενώ στην ΗΠΑ κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Επίσης στην Πολωνία, στην περίοδο που αναλύθηκε, η ανεργία έχει πάρει διαρθρωτικά χαρακτηριστικά. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η πολωνική οικονομία έχει βιώσει ένα «σοκ» κατά τη στιγμή του μετασχηματισμού, επειδή δεν ήταν καθόλου προσαρμοσμένη στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς. Διάφοροι κλάδοι της οικονομίας ήταν υπανάπτυκτοι, και άλλοι υπέρ αναπτυγμένοι. Η λογική συνέπεια αυτού είναι τόσο οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε ορισμένους τομείς, ιδιαίτερα ο πολύ μεγάλος αριθμός των εργαζομένων σε αναποτελεσματικές και απαρχαιωμένες βιομηχανίες. Σε αυτό το πλαίσιο, "ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της πολωνικής αγοράς εργασίας ήταν η έντονη

διάκριση της ανεργίας σε συγκεκριμένες ομάδες εργαζομένων."³⁰ Μεταξύ του συνολικού αριθμού των ανέργων κυριαρχούν άνθρωποι που εργάστηκαν για τη βαριά βιομηχανία της κομμουνιστικής εποχής, την βιομηχανική μεταποίηση και την κατασκευή. Σημειώνεται ένα πολύ υψηλότερο ποσοστό ανεργίας μεταξύ των γυναικών παρά μεταξύ των ανδρών. Η κατάρρευση των βιομηχανιών που απασχολούν κυρίως γυναίκες (δηλαδή, για παράδειγμα γεωργική βιομηχανία τροφίμων ή κλωστοϋφαντουργίας) συνέβαλε στην τάση αυτή. Παραδόξως, τα κοινωνικά πλεονεκτήματα, τα οποία έχουν οι γυναίκες, είναι ένας άλλος παράγοντας που επιδεινώνει την κατάστασή τους στην αγορά εργασίας, επειδή οι εργοδότες είναι λιγότερο πρόθυμοι να τις απασχολήσουν. Περισσότεροι άνεργοι είναι επίσης μεταξύ των νέων και των ηλικιωμένων παρά μεταξύ μεσήλικων ανθρώπων. Κατά την περίοδο 2001-2003, πάνω από το 40% των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών που αναζήτησαν εργασία ήταν άνεργοι. Συχνά η ανεργία οφείλεται στην έλλειψη προσόντων και επαγγελματικής εμπειρίας. Όσο για τους ανθρώπους ηλικίας πάνω των 50 ετών, το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης προκύπτει από την ανεπάρκεια των δεξιοτήτων τους στις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς εργασίας.³¹

Το επίπεδο εκπαίδευσης επηρεάζει επίσης το επίπεδο της ανεργίας. Βλέπε, για παράδειγμα, το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με επαγγελματική εκπαίδευση κατά τα έτη 1992-2005 κυμάνθηκε γύρω στο 40%.³² Αυτό δείχνει ότι είναι πολύ δύσκολο να αξιοποιήσουν τις δεξιότητές τους στη σημερινή οικονομία της αγοράς. Ωστόσο, μπορείτε να παρατηρήσετε ότι το ποσοστό των πτυχιούχων πανεπιστημίου που αναζητούν εργασία είναι αρκετά χαμηλό. Ωστόσο, το ποσοστό αυτό συνέχεια αυξάνεται, πράγμα που σημαίνει ότι η προσφορά των πανεπιστημίων δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.³³

³⁰ Kwiatkowska, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007 (190).

³¹ Telep, Jerzy, Ćwik, Bogdan, *Lokalny rynek pracy w Polsce w latach 2001-2005*, Almamery Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2008.

³² Kwiatkowska, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007 (195).

³³ Telep, Jerzy, Ćwik, Bogdan, *Lokalny rynek pracy w Polsce w latach 2001-2005*, Almamery Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2008

Το γεγονός ότι η ανεργία της Πολωνίας σε σημαντικό βαθμό έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα προκύπτει από το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται σε μακροχρόνια ανεργία (και ως εκ τούτου εξαιρούνται εντελώς από την αγορά εργασίας) είναι υψηλή. Όσον αφορά το έτος 2000 περίπου, 40% των ανέργων που ψάχνουν για δουλειά για πάνω από ένα χρόνο, το 2003-2005 ήταν περίπου 50%, και αυτή δείχνει την επιδείνωση αυτής της τάσης.³⁴

2.3. Οδηγίες της πολιτικής απασχόλησης και ο εκσυγχρονισμός της αγοράς εργασίας.

Ο εκσυγχρονισμός της αγοράς εργασίας περνάει από διάφορα στάδια τα οποία έχουν δρομολογηθεί από το κράτος. Αυτά περιλαμβάνουν τις ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας, τις παθητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, την προστασία της απασχόλησης, τη δημιουργία του κατώτατου μισθού και τη ρύθμιση του μη μισθολογικού κόστους της εργασίας.³⁵ Σε μια κατάσταση στην οποία η ανεργία είναι διαρθρωτική, η πολιτική του κράτους έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι πρέπει να διορθώσει αυτές τις ατέλειες.

«Η ενεργό πολιτική της χώρας στην αγορά εργασίας περιέχει ένα σύνολο δραστηριοτήτων και μέσων που επιτρέπει την επαγγελματική επενεργοποίηση των ανέργων, και βελτίωση της διαρθρωτικής προσαρμογής μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας αυξάνοντας τις πιθανότητες για περιορισμό της ανεργίας».³⁶ Σε αυτήν την περίπτωση όπως η πολωνική αγορά εργασίας κατά τα έτη 1989-2004, στην οποία κυριάρχησε η διαρθρωτική ανεργία, η ενεργό πολιτική του κράτους είχε ουσιώδης σημασία. Παρ' όλα αυτά, η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της πολιτικής αυτής δεν είναι σαφής, διότι το κόστος είναι υψηλό και μπορεί να προκύψουν τρεις ανεπιθύμητες ενέργειες. Η επίδραση της «αδράνειας» σημαίνει ότι μια ενεργή πολιτική δεν συμβάλλει

³⁴ Kwiatkowska, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007 (181).

³⁵ Wojciechowski, Wiktor, *Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska)*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

³⁶ Kwiatkowska, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007(215-216).

στην αύξηση της απασχόλησης στη χώρα. Το αποτέλεσμα της υποκατάστασης εμφανίζεται όταν οι συμμετέχοντες στα προγράμματα ενεργητικής πολιτικής για την αγορά εργασίας αντικαθιστούν τους υπάρχοντες εργαζόμενους, και το αποτέλεσμα του παραγκωνισμού είναι ότι οι κρατικές δραστηριότητες εκτοπίζουν τις ιδιωτικές εταιρείες από την αγορά εργασίας που έχουν παρόμοια δραστηριότητα. Οι ενεργό πολιτική της αγοράς εργασίας μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο με την προϋπόθεση ότι είναι εκλεκτική και βοηθάει εκείνους που πραγματικά δεν είναι σε θέση να βρουν εργασία.³⁷ Οι έρευνες δείχνουν ότι τα προγράμματα κατάρτισης για τους ανέργους στην Πολωνία στη δεκαετία του '90 δεν είχαν σημαντική επίδραση στην ενεργοποίησή τους.³⁸ Πολλοί οικονομολόγοι αποδεικνύουν την αναποτελεσματικότητα των δημοσίων έργων και το σύστημα των δανείων που χορηγούσαν στους εργοδότες για τους σκοπούς της πρόσληψης νέων εργαζομένων.³⁹ Φαίνεται ότι η εξεύρεση εργασίας δεν είναι πολύ αποτελεσματική, επειδή μία θέση εργασίας αντιπροσώπευε πάντα πάνω από 100 ανέργους κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Αντίθετα, μπορούμε να δούμε κάποιες θετικές τάσεις. Ενώ μόνο 25 χιλιάδες απόφοιτοι έκαναν την πρακτική τους άσκηση ως μέρος του κυβερνητικού προγράμματος για το 2001, ο αριθμός αυτός αυξήθηκε σε 150 χιλιάδες το 2004. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι η πρακτική άσκηση είναι ένα πραγματικό ξεκίνημα στην επαγγελματική ζωή των νέων ανθρώπων με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, επειδή οι περισσότεροι από αυτούς κερδίζουν μετά μια μόνιμη θέση εργασίας.⁴⁰ Έτσι, μπορούμε να παρατηρήσουμε τη σταδιακή αντικατάσταση των αναποτελεσματικών προγραμμάτων (δάνεια) πιο αποτελεσματική. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι, γενικά οι δαπάνες για τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι πολύ χαμηλές για να έχουν οποιαδήποτε σημαντική επίδραση στην ανεργία. Για παράδειγμα, το 2002 το μερίδιο των δαπανών για την εκπαίδευση στο ΑΕΠ ήταν 0,01% στην Πολωνία, ενώ στην ΕΕ ανήλθε σε 0,25%.⁴¹ Πολύ λίγα προγράμματα

³⁷ Wojciechowski, Wiktor, *Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska)*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

³⁸ Tenże, 232.

³⁹ Wojciechowski, Wiktor, *Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska)*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007. (232).

⁴⁰ Kwiatkowska, Walentyna, *Zmiany strukturalne na rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007.

⁴¹ Tamże.

επικεντρώνονται στις κοινωνικές ομάδες που είναι σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας όπως για τις γυναίκες, τους νέους, τους ηλικιωμένους⁴² και τα άτομα που χρειάζονται επανεκπαίδευση .

Πράγματι, η παθητική πολιτική για την αγορά εργασίας απορροφούσε πάνω από το 80% ταμείου εργασίας στην περίοδο που αναλύθηκε, και έτσι λίγο έμεινε στις ενεργό πολιτική για την αγορά εργασίας.⁴³ Μία από τις κύριες μορφές της παθητικής πολιτικής στην αγορά εργασίας είναι τα οφέλη για τους ανέργους. Το 1990-1991 εισήγαγε ένα εντελώς ασυνάρτητο σύστημα χορήγησης παροχών. Το επίδομα ήταν τότε 70% του τελικού μισθού για τους πρώτους τρεις μήνες (και μετά 50% και 40%) και δεν θα μπορούσε να είναι χαμηλότερο από τον κατώτατο μισθό. Αυτό σημαίνει ότι σε καμία περίπτωση η εργασία με τον κατώτατο μισθό δεν θα μπορούσε να είναι συμφέρουσα. Στους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευση χορηγούσαν επίδομα 200% του κατώτατου μισθού, καθώς και απόφοιτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο 150% για τους πρώτους 3 μήνες μετά την αποφοίτησή τους. Ως εκ τούτου, οι απόφοιτοι επίσης δεν ενδιαφερόταν να εργαστούν. Το 1992, εισάχθηκε ένα πιο συνεκτικό σύστημα, το οποίο αντιπροσώπευε οφέλη 36% του μέσου μισθού. Το 1997, το επίδομα διαμορφώθηκε ανάλογα με την προϋπηρεσία και τη διάρκεια της χορήγησης των παροχών των περιφερειακών ποσοστών απασχόλησης. Ενώ το σύστημα επιδομάτων ανεργίας ήταν ατελής, το 2004, ήταν σίγουρα πιο αποτελεσματικό από αυτό από το 1990.⁴⁴

Η προστασία της απασχόλησης και η ευελιξία της αγοράς εργασίας παίζουν σημαντικό ρόλο στην αγορά εργασίας. «Για τις πολιτικές της αγοράς εργασίας που εφαρμόζονται στην ΕΕ για την ευελιξία στην αγορά εργασίας έχει γίνει ένας από τους τρόπους για τη μείωση της ανεργίας.»⁴⁵ Ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και

⁴² Klimkiewicz, Aldona, Społeczno-prawne uwarunkowania aktywności zawodowej osób w wieku 50+ na rynku pracy, Polityka Społeczna nr 2/2008 (9).

⁴³ Kwiatkowska, Walentyna, Zmiany strukturalne na rynku pracy, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007.

⁴⁴ Wojciechowski, Wiktor, Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska), Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

⁴⁵ Sajkiewicz, Alicja, Elastyczność zatrudnienia i rynku pracy- szanse i ograniczenia, w Herodeński, Ryszard, Sadowska-Snarska, Cecylia (red.), Rynek Pracy w Polsce na progu XXI wieku- aspekty makroekonomiczne i regionalne, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2003 (6).

Ανάπτυξης) αναπτύσσει δείκτες προστασίας της απασχόλησης σε διάφορες χώρες σε μια κλίμακα 0-5 (0 σημαίνει δεν υπάρχουν περιορισμοί, και 5 πολύ μεγάλη περιορισμοί). Ο πολωνικός δείκτης που αφορά ομαδικές απολύσεις το 90 όσο και το 2003 ήταν 4,1. Για τις συμβάσεις προσωρινής απασχόλησης/ ορισμένου χρόνου αυξήθηκε από 0,8 έως 1,3, για αόριστου χρόνου συμβάσεις απασχόλησης παρέμεινε αμετάβλητο στο 2,3. Ενώ γενικός δείκτης της προστασίας της απασχόλησης αυξήθηκε από 1,9 έως 2,3.⁴⁶ Αυτό σημαίνει ότι το πολωνικό εργατικό δίκαιο είναι αρκετά ευέλικτο, αλλά έχει μια ελαφρά τάση να αυξηθεί η προστασία της απασχόλησης⁴⁷. Βοϊτσιεχόβσκι σημειώνει ότι η Πολωνία έχει ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας της απασχόλησης από τις χώρες που έχουν μειώσει σημαντικά το ποσοστό ανεργίας τους⁴⁸. Οι αλλαγές στους κανονισμούς δεν οδηγούν στον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας.

Ο κατώτατος μισθός έχει επίσης μεγάλη επίδραση στην ανεργία. Το υψηλό επίπεδο του κατώτατου μισθού προκαλεί ότι πολλοί από τους άνεργους δεν μπορούν να προσληφθούν επειδή θα αποδεικνύονταν αναποτελεσματικοί. Ενώ η πολύ μικρή διαφορά μεταξύ των επιδομάτων ανεργίας και του κατώτατου μισθού, δημιουργεί μια κατάσταση στην οποία οι άνεργοι δεν επιθυμούν να αναλάβουν εργασία.

Οι οικονομολόγοι έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο κατώτατος μισθός στην Πολωνία είναι τόσο χαμηλός, πρακτικά δεν υπάρχει περίπτωση να σταματά τους εργοδότες από την πρόσληψη (κατά τη στιγμή της ένταξης στην ΕΕ το 2004, ο κατώτατος μισθός σε κανένα νέο κράτος μέλος δεν υπερβαίνει τα 220 ευρώ ενώ στις περισσότερες χώρες της ΕΕ-15 ξεπέρασε € 700).⁴⁹ Εμπειρικές μελέτες δείχνουν, ωστόσο, ότι οποιαδήποτε αύξηση του κατώτατου μισθού στην Πολωνία συνδέεται με

⁴⁶ Wojciechowski, Wiktor, Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska), Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

⁴⁷ Kryńska, Elżbieta, Elastyczność zatrudnienia na polskim rynku pracy, Polityka Społeczna nr 11-12/2007 (7).

⁴⁸ Wojciechowski, Wiktor, Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska), Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

⁴⁹ Wiśniewski, Zenon, Recenzje: „Znaczenie płacy minimalnej dla funkcjonowania rynku pracy”, Polityka Społeczna nr 3/2009 (27).

μια σειρά από απολύσεις.⁵⁰ Φαίνεται, ωστόσο, ότι το επίπεδο του 36-40% του μέσου τον μισθού για κατώτατο μισθό είναι ισορροπημένο.

Το μη μισθολογικό κόστος εργασίας και η φορολογική επιβάρυνση αναφέρονται συχνά ως ένας από τους παράγοντες που εξηγούν το υψηλό επίπεδο της ανεργίας στην Πολωνία⁵¹ να αποθαρρύνει τους εργοδότες πριν από την πρόσληψη. Για ένα άτομο, το οποίο παίρνει τον μέσο μισθό, ήταν κατά τα έτη 1993-2005 43 έως 45%, πράγμα που σημαίνει ότι ήταν σε σταθερό επίπεδο. Δεν λήφθηκαν μέτρα για την μείωση. Σε χώρες όπως η Ιρλανδία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Μεγάλη Βρετανία, οι οποίες κατάφεραν να μειώσουν σημαντικά το ποσοστό ανεργίας, είναι τώρα από 25 μέχρι 33%.⁵² Αυτό δείχνει την έλλειψη επαρκούς πολιτικής στην στο επίπεδο εφαρμογής της.

Σε γενικές γραμμές, είναι σημαντικό η πολιτική απασχόλησης μιας χώρας να προσαρμόζεται στους κανόνες της μακροοικονομικής πολιτικής. Τα μέτρα που επηρεάζουν άμεσα την αγορά εργασίας δεν είναι αρκετά για να οδηγήσουν στον εκσυγχρονισμό της. Μεγάλη επίπτωση στο επίπεδο της ανεργίας είναι, επίσης, η κατάσταση των δημοσίων οικονομικών, ο πληθωρισμός, η ρύθμιση της αγοράς των προϊόντων και της οικονομικής ανάπτυξης. Οι μεταρρυθμίσεις στην Πολωνία στον τομέα αυτό κατά τα έτη 1989-2004, χωρίς αμφιβολία πήγαιναν προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά ήταν ανεπαρκής. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η ταχύτερη ιδιωτικοποίηση και αναδιάρθρωση θα επέτρεπαν τον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας και τη μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας σε μακροπρόθεσμη βάση.

⁵⁰ Ruzik, Anna, Minimalne wynagrodzenie – analiza wpływu na zatrudnienie w Polsce, Polityka Społeczna nr 1/2007 (9).

⁵¹ Zdrojewska, Barbara, Kostecka, Kamila, Płace i koszty pracy a rynek pracy, w Herodeński, Ryszard, Sadowska-Snarska, Cecylia (red.), Rynek Pracy w Polsce na progu XXI wieku- aspekty makroekonomiczne i regionalne, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2003 (324-333).

⁵² Wojciechowski, Wiktor, Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska), Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

2.4. Συγκριτική προοπτική.

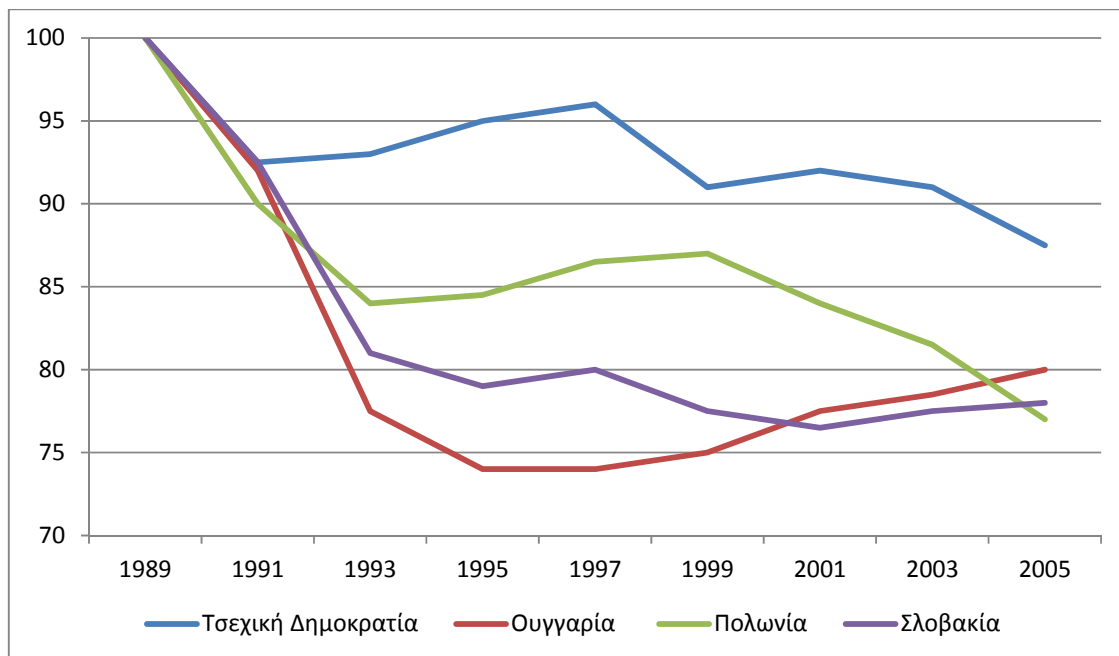
Πολλές έρευνες για την πολωνική αγορά εργασίας στην περίοδο που αναλύθηκε, ήταν πολύπλοκες να συγκρίνουν την κατάσταση της Πολωνίας με τη Δύση.⁵³ Μου φαίνεται ότι κάνει ένα σοβαρό λάθος. χώρες της Δυτικής Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών μπορεί να δοθούν ως παραδείγματα χωρών, των οποίων τα αποτελέσματα θα πρέπει να επιτύχουν στο άμεσο μέλλον, αλλά συγκρίνοντάς τα ποσοστά ανεργίας των χωρών αυτών με τα δικά μας είναι άτοπα. Η Πολωνία το 2004, έβγαινε από τη 15-χρονη διαδικασία του μετασχηματισμού η οποία μετατράπηκε την χώρα «άδειων ραφιών» σε μια δυναμική οικονομία, στην οποία επενδύουν όλο και περισσότερες ξένες εταιρείες. ΕΟΚ (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα) το 1989 δεν ήταν αντιμετώπιση με σοβαρά προβλήματα, που αντιμετώπισε στη συνέχεια η Πολωνία. Τον Ιούνιο του 2004 το ποσοστό ανεργίας στην Πολωνία ήταν 18,4% και στην ΕΕ μόνο 9%. Πιο συγκεκριμένα η Ελλάδα ήταν τότε 10,7% και στην Ιρλανδία 4,3%, αυτό μας έδειχνε σε ποια κατεύθυνση πρέπει να κινηθούμε, αλλά σίγουρα δεν ήταν η βάση για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που είχαν επιτευχθεί από την Πολωνία. Ο εκσυγχρονισμό της πολωνικής αγοράς εργασίας μπορεί στην καλύτερη περίπτωση να συγκριθεί με τον εκσυγχρονισμό μιας χώρας στην αγορά εργασίας, που πέρασε από έναν παρόμοιο μετασχηματισμό.

Έτσι μόνο μπορούν να γίνουν συγκρίσεις με τις άλλες 9 χώρες που εντάχθηκαν στην ΕΕ το 2004. Η Μάλτα και η Κύπρος δεν ανήκαν στο κομμουνιστικό μπλοκ, η Σλοβενία ήταν μέρος της Γιουγκοσλαβίας, και οι χώρες της ΕΣΣΔ (Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών), η οποία καθιστούσε τις χώρες αυτές ειδικές, και έτσι καλύτερα θα ήταν να συγκριθεί η Πολωνία και σε άλλες χώρες της ομάδας Βίσεγκραντ (Τσεχική Δημοκρατία, τη Σλοβακία και την Ουγγαρία). Όταν εξετάσουμε τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με το ποσοστό ανεργίας σε αυτές τις τέσσερις χώρες το 2004, στην πραγματικότητα αποδεικνύεται ότι η Πολωνία είχε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας μεταξύ των χωρών αυτών (Σλοβακία 17,3%, Τσεχία 8,4%, Ουγγαρία 6,1%). Ενώ

⁵³ Telep, Jerzy, Ówik, Bogdan, Lokalny rynek pracy w Polsce w latach 2001-2005, Almamer Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2008.

αναλύοντας τα δεδομένα την περίοδο 1989-2005 από τον παρακάτω πίνακα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι σε όλες τις χώρες της ομάδας Βίσεγκραντ ο αριθμός των απασχολουμένων μειώθηκε. Ενώ η κατάσταση μοιάζει λίγο καλύτερα στην Τσεχική Δημοκρατία, οι άλλες τρεις χώρες παρουσίασαν παρόμοια μείωση στην απασχόληση.

Εικόνα 2. Οι μεταβολές στον αριθμό της συνολικής απασχόλησης (σε%) στην Πολωνία, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Σλοβακία και την Ουγγαρία κατά την περίοδο 1989-2005 (1989 = 100).

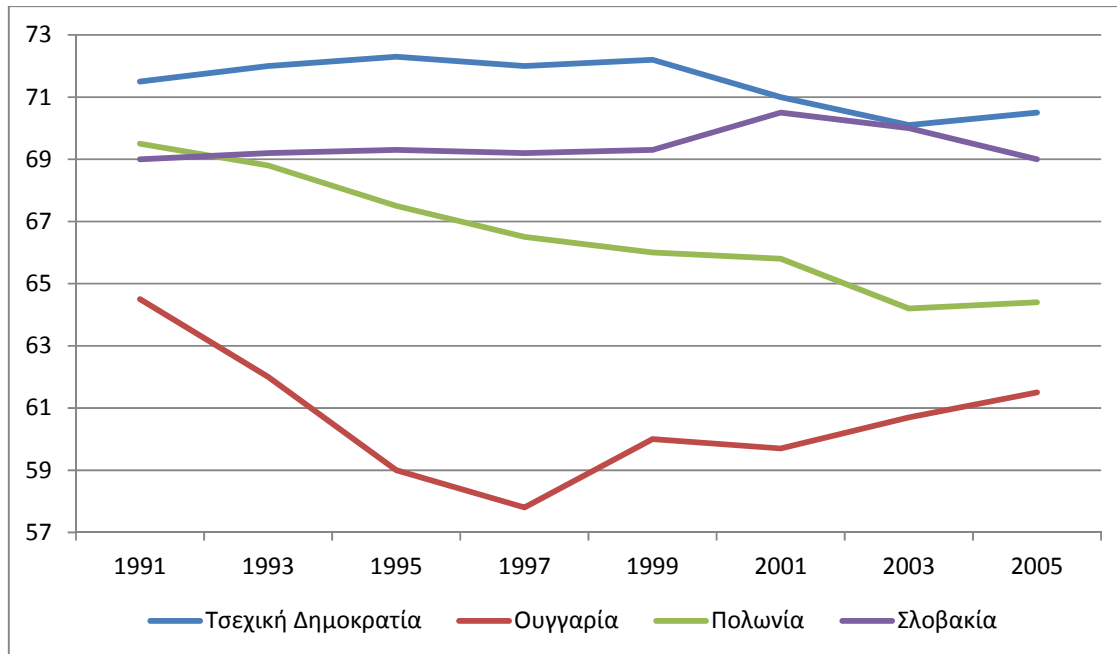
Πηγή: **Wojciechowski**, Wiktor, *Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozprawa doktorska)*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

Παρατηρώντας τα δεδομένα του Σχ. 3, μπορεί να σημειωθεί ότι η Ουγγαρία, η οποία το 2004 είχε πάνω από τρεις φορές χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας από την Πολωνία, είχε επίσης χαμηλότερο ποσοστό δραστηριότητας. Αυτό δείχνει ότι είτε ακόμη είχε η Ουγγαρία υψηλή κρυφή ανεργία ή είχε χρησιμοποιήσει άλλο μέτρο της ανεργίας, ή απλά

στην πραγματικότητα είχε ένα πολύ χαμηλότερο επίπεδο της ανεργίας, αλλά δεν είχε θετικά οικονομικά αποτελέσματα.

Πιο σαφή εδώ είναι τα στατιστικά στοιχεία για την οικονομική ανάπτυξη το 1990-2005. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το ΑΕΠ της Πολωνίας αυξήθηκε κατά 41%, ενώ το ΑΕΠ της Σλοβακίας 22%, Ουγγαρία 21%, και της Τσεχικής Δημοκρατίας 15%. Αυτό δείχνει ότι η Πολωνία έκανε μια βαθιά αναδιάρθρωση της οικονομίας της, η οποία αναμφίβολα συνεπάγεται με την εξάλειψη πολλών θέσεων εργασίας. Παρ'όλα αυτά, ο μετασχηματισμός χρησιμοποιήθηκε να περάσει από ένα τέτοιο σύστημα, στο οποίο συνυπολογιζόταν ο αριθμός των απασχολούμενων, σε ένα όπου μετρά την απόδοση τους. Με βάση αυτά τα δεδομένα μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι στην Πολωνία, αυξήθηκε η παραγωγικότητα, η οποία είναι επίσης ένας βασικός δείκτης για τον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας.

Σχήμα 3. Το ποσοστό δραστηριότητας των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών στην Πολωνία, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Σλοβακία και την Ουγγαρία στο 1992-2005.

Πηγή: **Wojciechowski**, Wiktor, Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych (rozwprawa doktorska), Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.

2.5. Πιθανές κατευθύνσεις του περαιτέρω εκσυγχρονισμού της αγοράς εργασίας.

Την στιγμή ένταξης Πολωνίας στην ΕΕ γράφτηκαν πολλές μελέτες οποίες πρότειναν ακραίες συμβουλές και λύσεις για τον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας με σκοπό την καλύτερη αξιοποίηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Μια ομάδα οικονομολόγων και κοινωνιολόγων της οποίας προεδρεύει ο Michał Boni που διατύπωσαν τον Ιούνιο του 2004 προτάσεις με στόχο την αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας. Υποστηρίζουν ότι πρέπει, μεταξύ άλλων, να περιορισθεί το

φαινόμενο της φορολογικής επιβάρυνσης, να μειωθεί το κόστος της μη μισθωτής εργασίας, να γίνει πιο ευέλικτη η απασχόληση δημιουργώντας εταιρείες προσωρινής απασχόλησης, να ανατεθεί η αναδιάρθρωση στους καλύτερους manager .

Η οικονομολόγος Renata Wojciechowska, η οποία στο άρθρο της απαριθμεί αύξηση της επιχειρηματικότητας, την αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου, αύξηση της αποτελεσματικής επενδύσεις και της ως κατάλληλα μέτρα. Οι παράγοντες που σχετίζονται άμεσα με την αγορά εργασίας, τα οποία αναφέρει η οικονομολόγος είναι οι εξής: να αυξηθεί η ευελιξία της απασχόλησης, αλλαγή νοοτροπίας στην ανεργία σχετικά με την απασχόληση, ενεργοποιώντας τις κρατικές υπηρεσίες εργασίας, αντιστοίχιση της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς και ούτω καθεξής. Η συγγραφέας δεν δίνει, δυστυχώς, τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να επιτύχουν αυτούς τους στόχους.

ΚΑΦΑΛΕΙΟ 3

3.ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 2000-2014.

3.1 Το επίπεδο και η διάρθρωση της ανεργίας στην Πολωνία κατά τα έτη 2000-2014

Το μεγαλύτερο πρόβλημα στην Πολωνία που σχετίζονται με τη διεξαγωγή του πολιτικού μετασχηματισμού ήταν ξαφνική και σταθερή αύξηση της ανεργίας. Το επίπεδο της καταγεγραμμένης ανεργίας έχει αυξηθεί από την αρχή του μετασχηματισμού από το μηδέν έως περίπου 3,3 εκατομμύρια στις αρχές του 2003, το ποσοστό στην Πολωνία έφτασε το 18,8% .. Σε πολλές περιοχές η αναλογία αυτή υπερβαίνει το 30%, και σε μερικές ακόμη και το 40%. Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο αριθμός των ανέργων σε σχέση με την εργασία ήταν τόσο μεγάλη, ώστε το πρόβλημα ήταν να βρουν μόνιμη απασχόληση. Το πρόβλημα της ανεργίας άγγιξε ιδιαίτερα τους νέους ανθρώπους που δεν ήταν σε θέση να βρουν την πρώτη τους δουλειά. Στη χειρότερη κατάσταση ήταν μικρότερες πόλεις, όπου υπάρχει μια μικρή πιθανότητα εύρεσης εργασίας⁵⁴

Στους λόγους της ανεργίας μετά το πολιτικό μετασχηματισμό ήταν:

- Η διαδικασία εξορθολογισμού της απασχόλησης. Στη περίοδο σοσιαλιστικής οικονομίας ήταν το φαινόμενο της «υπερβολικής εργασίας» ή "ανεργίας στο χώρο εργασίας." Οι χώροι εργασίας δεν ενδιαφέρονταν για τη μείωση της απασχόλησης. Το υψηλότερο επίπεδο απασχόλησης διευκόλυνε την εκτέλεση των δεδομένων σχεδίων παραγωγής.
- Οι τεχνολογικές αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία αποτέλεσε τη μείωση της ζήτησης εργατικού δυναμικού, που περιλαμβάνει την εισαγωγή σύγχρονων μηχανημάτων και εξοπλισμού, που αντικαθιστά την ανθρώπινη εργασία.
- Οι αντίκτυποι της διεθνούς κατάστασης σχετικά με το επίπεδο της ανεργίας, προκλήθηκε ιδίως λόγω της "ρωσικής κρίσης" του 1998.
- Δημογραφικές αιτίες που σχετίζονται με την είσοδο στην αγορά εργασίας "στρατιωτικό νόμο" .
- Η μικρή χωρική κινητικότητα του πληθυσμού. Ανέργων που αναζητούν εργασία στον τόπο κατοικίας ή στις γειτονικές πόλεις.

⁵⁴ SZUL 2004,σελ.13-14

- Ακαμπτη αγορά εργασίας, η οποία αποτελείται από το υψηλό κόστος εργασίας (αμοιβές, μαζί με τα επιπρόσθετα), τους κανονισμούς που εμποδίζουν την απόλυση των εργαζόμενων κατά τη διάρκεια της ύφεσης, η υψηλή φορολογική επιβάρυνση.
- Ανεπαρκής τομείς σπουδών στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.⁵⁵

Η βελτίωση της αγοράς εργασίας στην Πολωνία παρατηρήθηκε στην ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Μια από τις πιο δύσκολες εκτάσεις της διαπραγμάτευσης για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν η έκταση της «ελεύθερης κυκλοφορίας». Η μεγαλύτερη αντιπαράθεση στο θέμα αυτό ήταν η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Επιβλήθηκε η μεταβατική περίοδο 7 ετών, η οποία περιορίζει την ελευθερία των Πολωνών εργαζομένων για απασχόληση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενώ οι περισσότερες χώρες της «παλαιάς ΕΕ» κατέθεσαν δηλώσεις ετοιμότητας να συντομεύσει η περίοδος αυτή. Με το πλεονέκτημα των μεταβατικών περιόδων δεν έχουν επωφεληθεί από η Μεγάλη Βρετανία, η Ιρλανδία και η Σουηδία⁵⁶

Μετά το 2004 παρατηρήθηκε έντονη εκροή του εργατικού δυναμικού, οι κύριοι στόχοι της οικονομικής μετανάστευσης έχουν γίνει η Μεγάλη Βρετανία η Ιρλανδία και η Γερμανία.⁵⁷

Για τα χαρακτηριστικά της ανεργίας στην Πολωνία κατά την περίοδο πριν την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να θεωρηθεί:

- Μια ξαφνική αύξηση που προκλήθηκε από μαζικές απολύσεις μετά τη μεταβατική περίοδο.
- Ο επιλεκτικός χαρακτήρας της ανεργίας. Οι άνεργοι είναι κυρίως οι νέοι, οι γυναίκες και τα άτομα με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης.
- Η διαφοροποίηση σε γεωγραφικό επίπεδο. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται σε περιοχές που κυριαρχείται από τη γεωργία, τις παραδοσιακές βαριές βιομηχανίες και τα ορυχεία ή ένα κυρίαρχο κλάδο.
- Υπολειπόμενος χαρακτήρας ορισμένων κλαδών βιομηχανίας. Το ποσοστό ανεργίας συνδέεται κυρίως με την κρίση της παραγωγής, και τις μαζικές

⁵⁵ SZUL 2004, σελ.15

⁵⁶ SIEK 2009 σελ.138

⁵⁷ DRELA 2009 σελ.138

απολύσεις, το φορολογικό σύστημα και τη μείωση της αξίας των εξαγωγών εμβαθύνει αυτή η κρίση.

- Γήρανση ανεργίας. Η ανεργία στην Πολωνία είναι διαρθρωτική και μακροχρόνια (άνω των 12 μηνών). Η συνέπεια αυτού είναι οι αρνητικές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής, ιδίως σε σχέση με την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης και της υγείας των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.⁵⁸

Προκειμένου να διερευνηθεί η επίδραση της πολωνικής ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ανεργία αναλύθηκε με τα ακόλουθα στατιστικά στοιχεία:

- Τα στοιχεία για την ανεργία στην Πολωνία, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη ζώνη του ευρώ δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της Eurostat και καλύπτει τα έτη 2000 - 2014.
- Τα δεδομένα σχετικά με τον αριθμό των μεταναστών από την Πολωνία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα της Κεντρικής Στατιστικής Υπηρεσίας που καλύπτουν τα έτη 2004 -2013.
- Τα στοιχεία για το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών ροών μεταξύ της Πολωνίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών για την περίοδο 2004 -2013.
- Στοιχεία σχετικά με τη διάρθρωση της ανεργίας οφείλεται στην ηλικία, στην εκπαίδευση, στην διάρκεια της ανεργίας στην Πολωνία κατά τα έτη 2000-2014 που δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα της Κεντρικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

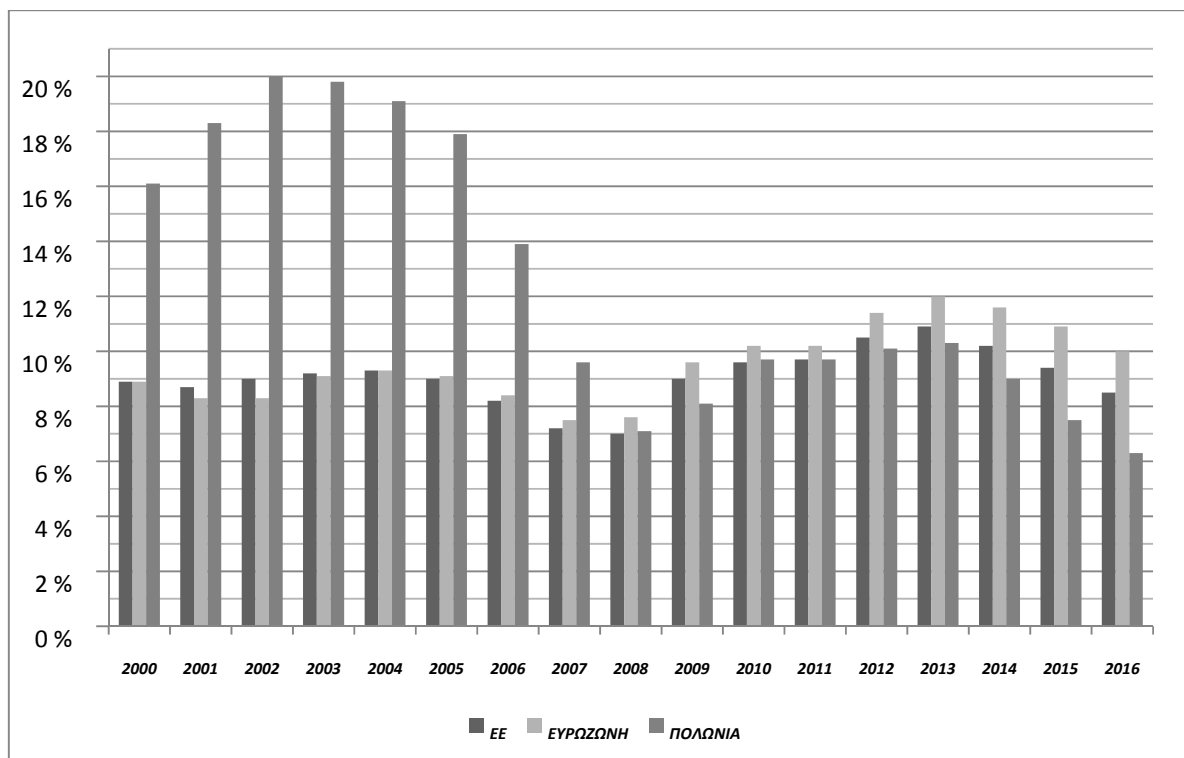
Θέτονται ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα

- Αν η Πολωνία μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ανεργία διατηρήθηκε και διατηρείται σε χαμηλότερο επίπεδο από ό, τι πριν από την είσοδο στην Κοινότητα;
- Ποιες επιπτώσεις στο επίπεδο της ανεργίας στην Πολωνία είναι η μετανάστευση, καθώς και τη δυνατότητα για την ανάληψη απασχόλησης σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

⁵⁸ Szewczyk 2004, σελ.55

- Ποιες επιπτώσεις για την ανεργία στην Πολωνία είναι η ισορροπία των χρηματοδοτικών ροών Πολωνίας -ΕΕ;
-

3.2. Σύγκριση της ανεργίας στην Πολωνία, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την ευρωζώνη.

Σχήμα 1. Σύγκριση της ανεργίας στην Πολωνία, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη ζώνη του ευρώ κατά τα έτη 2000 - 2014 .

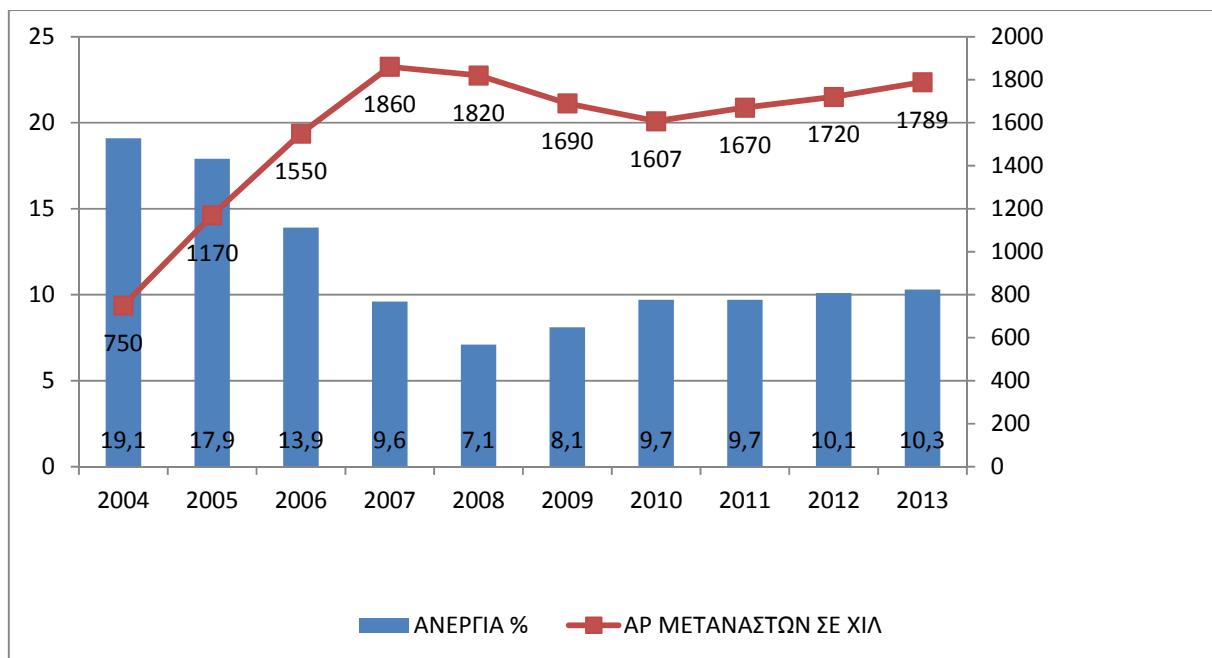
Πηγή: Ίδιοι υπολογισμοί βασίζονται σε στοιχεία της Eurostat.

Κατά την περίοδο 2000-2014 η ανεργία στις χώρες της ΕΕ και στην ευρωζώνη κυμάνθηκε από 7% έως 12% επιτυγχάνοντας την χαμηλότερη αξία την περίοδο 2000-2008. Μέχρι το 2003 η ανεργία στην ευρωζώνη ήταν χαμηλότερη παρά στην ΕΕ.

Μετά από αυτό το χρονικό διάστημα μέχρι το 2014, ο αριθμός των ανέργων στη ζώνη του ευρώ υπερβαίνει τον αριθμό των ανέργων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά την

περίοδο 2000-2005, το ποσοστό ανεργίας στην Πολωνία ήταν σε υψηλό επίπεδο κυμάνθηκε περίπου 16% έως 20%. Μετά το 2005, σε σχέση με την ένταξη της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξε μια σημαντική μείωση της ανεργίας. Μετά το 2009, φαίνεται η αύξηση της ανεργίας στην Πολωνία, στην ζώνη του ευρώ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία προκλήθηκε από την κρίση στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Από το 2008, η ανεργία στην Πολωνία φτάνει σε ένα χαμηλότερο επίπεδο από ό, τι στη ζώνη του ευρώ, και από το 2012 επίσης χαμηλότερο από ό, τι στην ΕΕ, φθάνοντας περίπου. 9% -10% τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Βελτίωση της κατάστασης στην αγορά εργασίας οφείλεται στην οικονομική ανάκαμψη η οποία αντικατοπτρίζεται σε υψηλότερα ποσοστά αύξησης του ΑΕΠ. Επί του παρόντος, στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα στη χειρότερη κατάσταση είναι οι χώρες της Νότιας Ευρώπης: η Ισπανία, η Ελλάδα -η οποία αισθάνονται πιο έντονα τις επιπτώσεις της παγκόσμιας κρίσης, ενώ η καλύτερη κατάσταση στην αγορά εργασίας σε χώρες όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Μάλτα και το Λουξεμβούργο.

3.3. Ποσοστό Πολωνών μεταναστών σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ποσοστό ανεργίας στην Πολωνία.

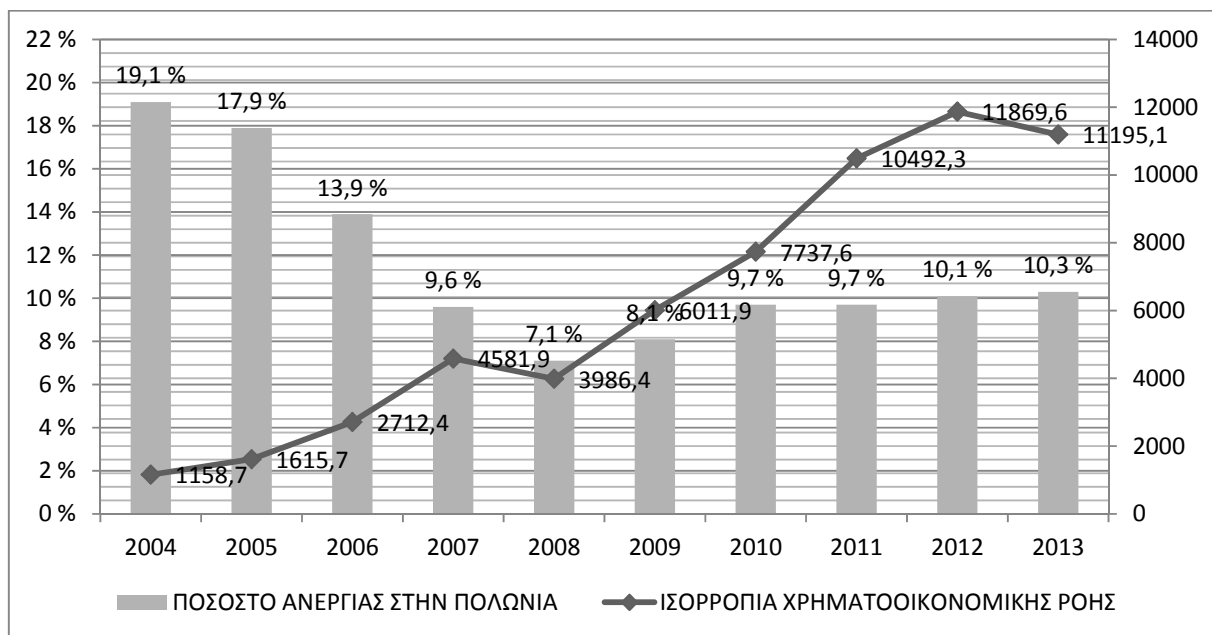
Σχήμα 2. Σύγκριση του ποσοστού ανεργίας στην Πολωνία, ο αριθμός των Πολωνών μεταναστών που κατοικούν σε χώρες της ΕΕ 2004-2013

Πηγή: Ίδιοι υπολογισμοί βασίζονται σε στοιχεία της Eurostat και GUS

Το 2004 ο αριθμός των Πολωνών μεταναστών που διαμένουν σε χώρες της ΕΕ εκτιμάται σε 750 χιλιάδες. Μετά την προσχώρηση της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρχε ένα ισχυρό κύμα της μετανάστευσης, η οποία έφτασε στο αποκορύφωμά της το 2007 και το 2008 αντίστοιχα, φθάνοντας 1.860 χιλιάδες και 1.820 χιλιάδες μετανάστες. Σε αυτό το ίδιο χρονικό διάστημα στην Πολωνία παρατηρούνται τα χαμηλότερα ποσοστά των ανέργων αντίστοιχα 9,6% -2007, 7,1% -2008 και 8,1% -2009. Από το 2009, μπορεί να παρατηρηθεί μείωση της μετανάστευσης. Κατά τα έτη 2009 - 2013 παρέμεινε στο 1.607.000 με 1.720.000. Ταυτόχρονα, η ανεργία στην Πολωνία κυμάνθηκε στο επίπεδο των περίπου 10%. Οι περίοδοι αύξησης μετανάστευσης μεταφράζεται σε μείωση της ανεργίας, ενώ η μείωση του αριθμού των μεταναστών συμβάλλει στην αύξηση της ανεργίας. Η μετανάστευση δεν είναι από μόνη της ένα κακό

φαινόμενο. Η εργασία στο εξωτερικό είναι ευνοϊκό για την απόκτηση νέων εμπειριών και δεξιοτήτων. Θα πρέπει να θεωρείται μειονεκτική η κατάσταση, στην οποία μόνιμα μεταναστεύουν νέοι και μορφωμένοι που είχε αρνητικές επιπτώσεις για την οικονομία και τη δημογραφία της χώρας, απειλεί να αποσταθεροποιήσει τα συνταξιοδοτικά συστήματα και τα φορολογικά. Η μετανάστευση μπορεί επίσης να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, όπου οι εργοδότες ταυτόχρονα όλο και πιο δύσκολα βρίσκουν υπαλλήλους. Η περίοδος δοκιμής περιορίζεται στα έτη 2004 -2013. Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία δεν δημοσιεύει τα στοιχεία πριν από το 2004 που αφορούν την μετανάστευση.

3.4. Σύγκριση του ποσοστού ανεργίας στην Πολωνία με την ισορροπία των χρηματοδοτικών ροών.

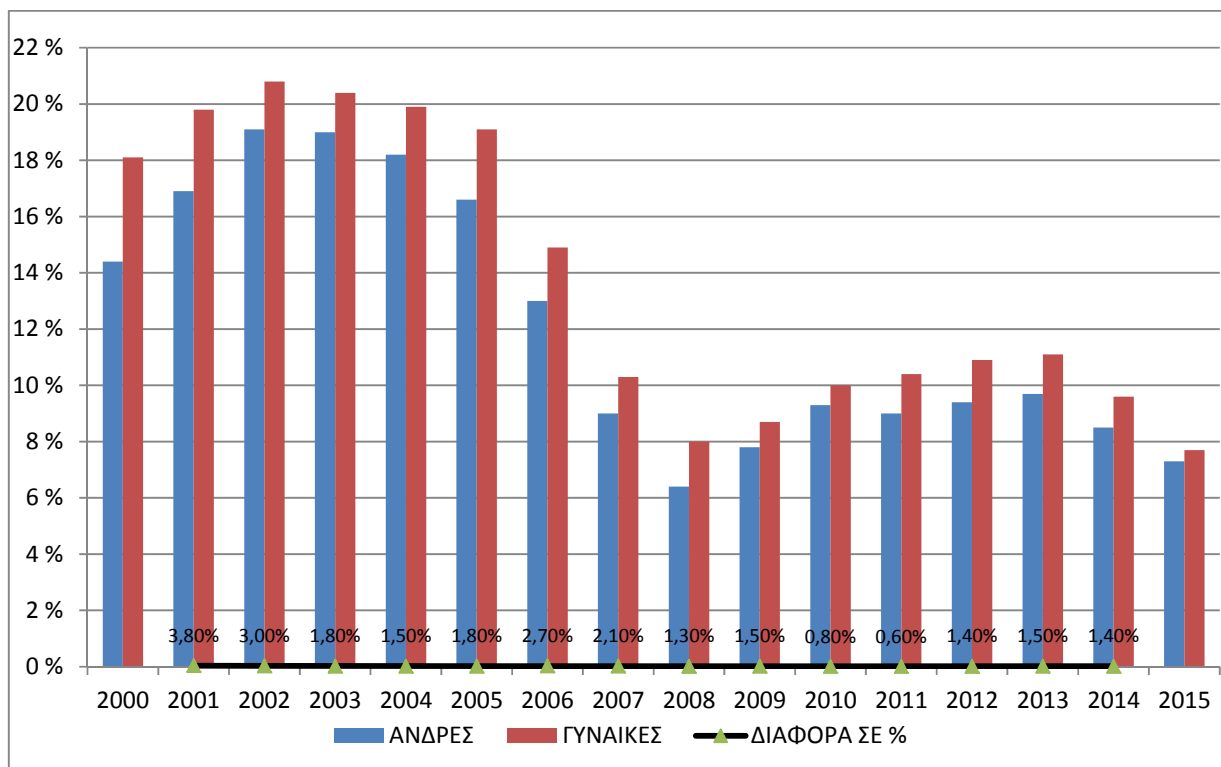

Σχήμα 3. Σύγκριση του ποσοστού ανεργίας στην Πολωνία, με την ισορροπία των χρηματοδοτικών ροών – ΕΕ - Πολωνία 2004-2013 .

Πηγή: Ίδιοι υπολογισμοί βασίζονται σε στοιχεία της Eurostat, NBP.

Κατά τα έτη 2004 -2008 η ισορροπία των χρηματοδοτικών ρών Πολωνίας -ΕΕ, κυμάνθηκαν από 1.158 χιλ € σε 4.581 χιλ €. Με αυτό το επίπεδο της ισορροπίας των χρηματοοικονομικών ρών στην Πολωνία μειώθηκε σημαντικά η ανεργία στο 7,1% το 2008. Στα επόμενα χρόνια υπήρξε μια έντονη αύξηση του υπολοίπου των χρηματοδοτικών ρών Πολωνίας -ΕΕ υπερβαίνοντας το επίπεδο των 10 δισεκατομμυρίων € το 2011-2013 παρόλα αυτά να παρουσιάζουν αύξηση του ποσοστού ανεργίας, η οποία ανήλθε στο επίπεδο του 10%. Ο αντίκτυπος των χρηματοοικονομικών ρών μεταξύ της Πολωνίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι σαφής.

3.5. Ανεργία στην Πολωνία κατά φύλο.

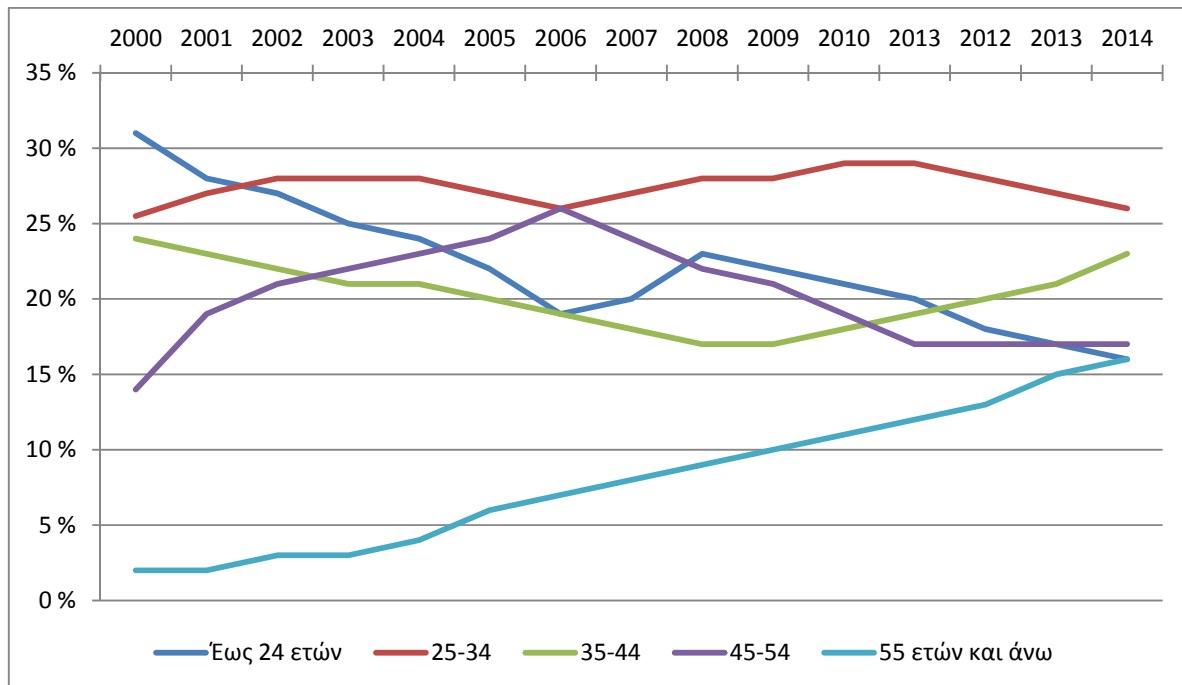

Σχήμα 4. Η ανεργία στην Πολωνία κατά φύλο την περίοδο 2000-2014 .

Πηγή: Ίδιοι υπολογισμοί βασίζονται σε στοιχεία της Eurostat.

Κατά τη διάρκεια ολόκληρης της περιόδου, η ανεργία μεταξύ των γυναικών ήταν υψηλότερη από ό, τι στους άνδρες. Το υψηλότερο επίπεδο του ποσοστού ανεργίας περίπου 20% επιτεύχθηκε κατά την περίοδο 2002-2003 τόσο στους άνδρες όσο στις γυναίκες, και μετά ακλούθησε μια από μια παρατεταμένη ύφεση. Και στις δύο ομάδες, η ανεργία μειώθηκε ταχύτερα για την περίοδο 2005-2008, φθάνοντας περίπου 8% κατά την περίοδο 2008-2009. Τα έτη 2010 και 2014, είναι μια μικρή αύξηση του ποσοστού ανεργίας στο ύψος 10%. Το 2000, η διαφορά μεταξύ των ανέργων γυναικών και ανδρών διαμορφώθηκε στο υψηλότερο επίπεδο των 3,8 ποσοστιαίων μονάδων. Από το 2005, οι ανισότητες στην ανεργία μειώνεται τα έτη 2007-2014 μεταξύ 0,6 και 1,5 ποσοστιαίες μονάδες.

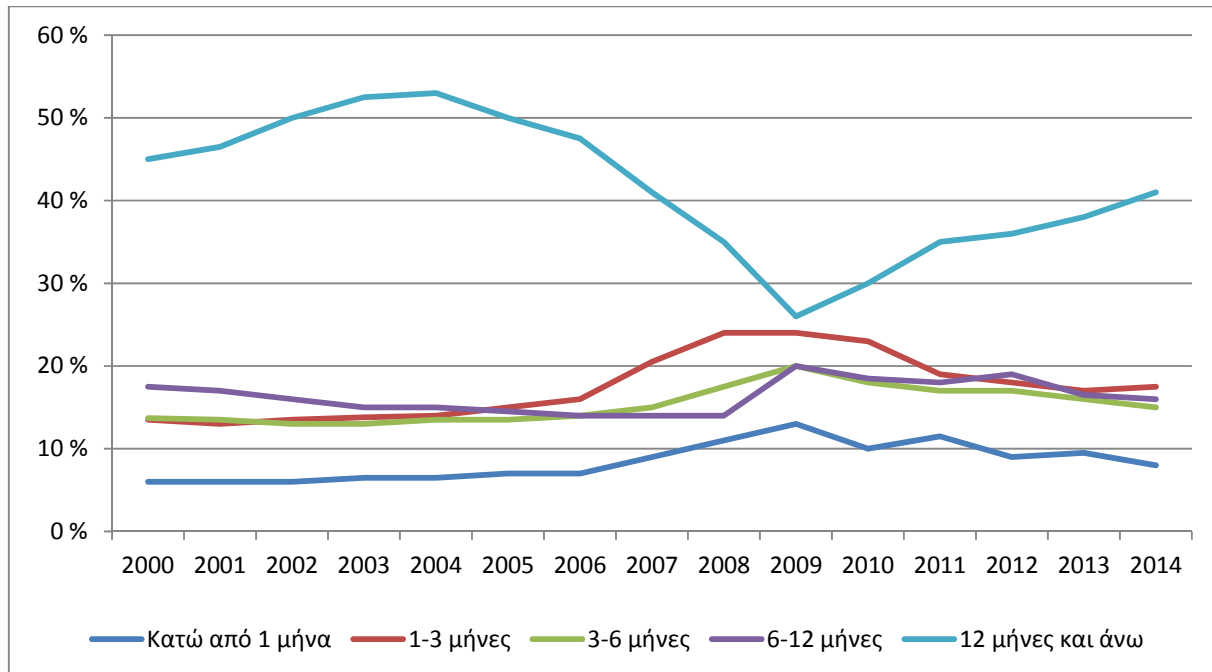
3.6. Διάρθρωση της ανεργίας κατά ηλικία.

Σχήμα 5. διάρθρωση της ανεργίας κατά ηλικία στην Πολωνία κατά τα έτη 2000 – 2014. Πηγή: Η μελέτη βασίζεται σε στοιχεία CSO.

Κατά την περίοδο 2000-2014 τακτικά αυξανόταν το ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας άνω των 55 ετών από ένα επίπεδο περίπου 2% το 2000 σε 16% το 2014. Κατά την περίοδο αντίστροφης τάσεις μπορούν να παρατηρηθούν στην ομάδα των ατόμων έως και 24 ετών. Η μείωση διαμορφώθηκε στο επίπεδο του περίπου 30% το 2000 και στο περίπου 16% το 2014. Η ομάδα ηλικίας 25-34 ετών σε όλη τη διάρκεια της περιόδου είναι 25% -30%. Από το 2002, τα άτομα ηλικίας 25-34 ετών είναι η μεγαλύτερη ομάδα μεταξύ των ανέργων. Οι άνεργοι που περιλαμβάνονται σε ομάδες των 35-44 και 45-54 το 2014 διατηρούσαν ένα παρόμοιο επίπεδο ανεργίας με το 2000. Η διάρθρωση της ανεργίας δείχνει τις δημογραφικές αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στην Πολωνία. Μειώνεται ο αριθμός των νέων και την αυξάνεται ο αριθμός των ηλικιωμένων, λόγω της επέκτασης του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης και την μείωση δυνατότητας πρόωρης συνταξιοδότησης, τα άτομα ηλικίας άνω των 55 ετών είναι δύσκολο να βρουν απασχόληση.

3.7. Η διάρθρωση της ανεργίας στην Πολωνία κατά περιόδους ανεργίας.

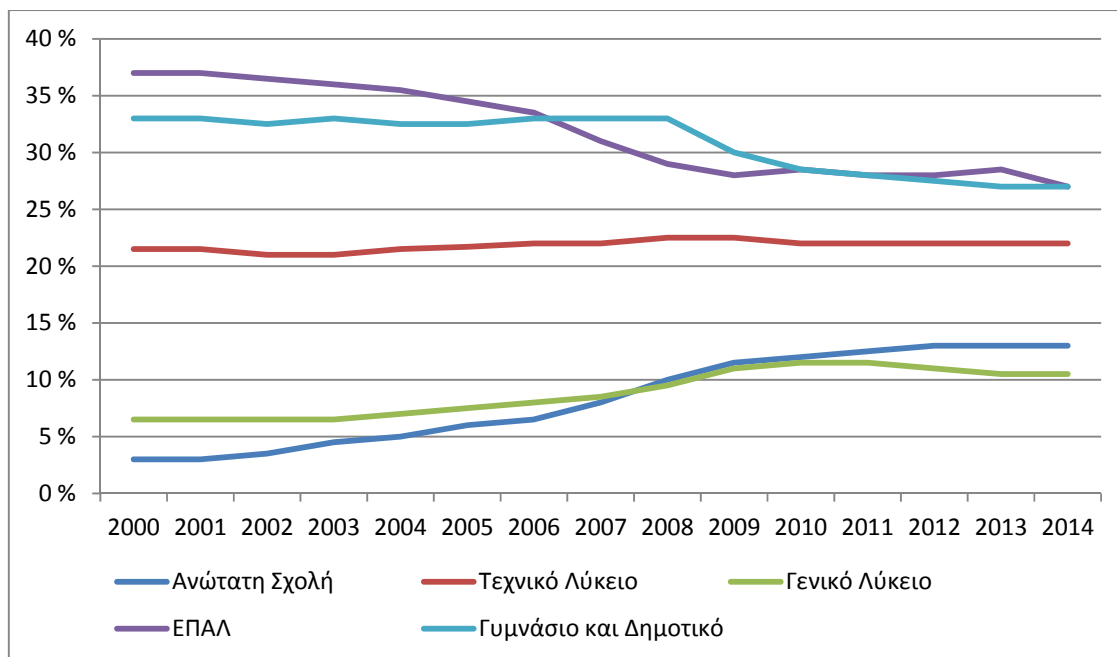
Σχήμα 6. Η διάρθρωση της ανεργίας στην Πολωνία κατά τα έτη 2000-2014 κατά περιόδους ανεργίας.

Πηγή: Η μελέτη βασίζεται σε στοιχεία CSO.

Κατά τα έτη 2000-2014 περίπου το 10% των ανέργων ήταν εκτός εργασίας λιγότερο από 1 μήνα. Κάθε ομάδα των ανέργων από 1-3 μήνες, 3-6 μήνες και 6-12 μήνες για το σύνολο της περιόδου υπολογίζονται μεταξύ 15% έως περίπου 25%. Το ποσοστό των ανέργων άνω των 12 μηνών είναι το πιο ασταθές. Στην περίοδο 2000-2007, αντιπροσώπευαν περίπου το 45% -50% το ποσοστό των ανέργων. Μέχρι το 2009, παρατηρούμε μια δυναμική πτώση σε αυτή την ομάδα. Το 2009, οι άνεργοι άνω των 12 μηνών αντιπροσώπευαν λιγότερο από το 30% των ανέργων. Από εκείνη τη στιγμή βλέπουμε μια αύξηση του επιπέδου της ανεργίας σε περίπου 40% το 2014. Στην ομάδα των ανέργων άνω των 12 μηνών είναι επίσης άνθρωποι που δεν ενδιαφέρονται να βρουν απασχόληση. Τα δεδομένα μπορούν επίσης να δείξουν μια χαμηλή προθυμία για εργασία από τους μακροχρόνια ανέργους και δείχνουν περιορισμένη

αποτελεσματικότητα των δράσεων που αναλαμβάνονται από τα γραφεία εργασίας προς αυτή την ομάδα ανθρώπων.

3.8. Δομή της ανεργίας λόγω εκπαίδευσης.

Σχήμα 7. Δομή της ανεργίας στην Πολωνία, λόγω της εκπαίδευσης κατά την περίοδο 2000-2014.

Πηγή: Η μελέτη βασίζεται σε στοιχεία CSO.

Από το 2000 - 2014 στη δομή των ανέργων μειώθηκε ο αριθμός των ανέργων με την επαγγελματική εκπαίδευση και την δευτεροβάθμια, πρωτοβάθμια και ελλιπής πρωτοβάθμια εκπαίδευση από περίπου 35% σε περίπου 25%. Κατά την εξεταζόμενη περίοδο τα άτομα με δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση ελαφρώς ξεπέρασε το 20%. Από το 2000, ολοένα αυξανόμενος αριθμός των ανέργων με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση - μια αύξηση περίπου 5 ποσοστιαίες μονάδες από το 2014, και με την τριτοβάθμια εκπαίδευση - μια αύξηση περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες. Ολοένα και

περισσότερα άτομα του πληθυσμού έχει ένα πανεπιστημιακό πτυχίο που παύει να εγγυάται την απασχόληση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο πρώτο μέρος της εργασίας παρουσιάσαμε τον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας στην Πολωνία, κατά τα έτη 1989-2004, ο οποίος μπορεί να διακριθεί σε τρεις υποπεριόδους, όσον αφορά την κατάσταση στην πολωνική αγορά εργασίας. Από το 1989 έως το 1993 το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε ραγδαία, τα επόμενα χρόνια υπήρχε μια μέτρια πτωτική τάση, και το 1999-2004 πάλι υπήρξε επιδείνωση της κατάστασης στην αγορά εργασίας. Η ανεργία ήταν διαρθρωτικού χαρακτήρα, δεδομένου ότι τα προσόντα του εργατικού δυναμικού δεν ταιριάζουν με τις απαιτήσεις της οικονομίας της αγοράς.

Ο εκσυγχρονισμός της αγοράς εργασίας ήταν, συνεπώς, μια βασική πρόκληση για την Πολωνία. Όσο για την ενεργό πολιτική για την αγορά εργασίας, θα παρατηρήσετε έναν δειλό εκσυγχρονισμό. Οι παθητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, χωρίς αμφιβολία, έγιναν πιο συνεπής. Δεν μπορούν ωστόσο να αξιολογηθούν θετικά οι αλλαγές που σχετίζονται με την προστασία της απασχόλησης και της φορολογικής επιβάρυνσης, που εμποδίζουν τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Ο κατώτατος μισθός δεν ήταν ένα σημαντικό εμπόδιο στην πολωνική αγορά εργασίας, αλλά δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί ο κίνδυνος που προκύπτει από την πολύ υψηλή αύξηση του κατώτερου μισθού, η οποία θα μπορούσε να συμβεί στο μέλλον.

Σε σύγκριση με τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης η Πολωνία έχει ένα υψηλό ποσοστό ανεργίας, αλλά οι χώρες αυτές για δεκαετίες είχαν μια εντελώς διαφορετική ιστορία από την Πολωνία, η οποία εξηγεί τη διαφορά. Ενώ η διαφορά του επιπέδου της ανεργίας με άλλες χώρες του Visegrad ακυρώνουν τα στοιχεία για το επίπεδο απασχόληση και την οικονομική ανάπτυξη.

Σε γενικές γραμμές, μπορεί κανείς να δει μεταξύ των οικονομολόγων την επιθυμητή κατεύθυνση της πολιτικής για την απασχόληση, αλλά υπάρχει έλλειψη συγκεκριμένων προτάσεων. Ανάμεσα στις μελέτες που αναλύθηκαν, μόνο οι προτάσεις της Krgńska και του Wisniewski μπορεί να θεωρηθούν ικανοποιητικές.

Μετά το 2004, το ποσοστό ανεργίας στην Πολωνία υποχώρησε σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Ωστόσο, η κρίση που ξεκίνησε το 2008, οδήγησε σε νέα αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Θα πρέπει να περιμένουμε για το τέλος της για να διαπιστωθεί αν η διαρθρωτική ανεργία στην Πολωνία στην πραγματικότητα μειώθηκε.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας ο στόχος είναι να διερευνηθεί η επίδραση της πολωνικής ολοκλήρωσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την ανεργία στην Πολωνία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ένταξη της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει συμβάλει στη μείωση του φαινομένου της έλλειψης εργασίας στη χώρα, έχει μειωθεί σχεδόν από 20% το 2004 σε 9% το 2014 και είναι σήμερα χαμηλότερο από ό, τι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη ζώνη του ευρώ. Αυτό μπορεί να υποδεικνύει ότι η Πολωνία αντιμετώπισε καλά την αναταραχή στις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές.

Η Πολωνία βρίσκεται αντιμέτωπη με σοβαρές προκλήσεις. Επί του παρόντος, η μεγαλύτερη ομάδα των ατόμων που αναζητούν εργασία (λόγω ηλικίας) είναι νέοι στην ηλικιακή ομάδα των 25-34 ετών. Η κατάσταση αυτή τους καθιστά πιο δύσκολο να χτίσουν μια καριέρα και αναβάλει τα σχέδια για τη δημιουργία οικογένειας. Σταθερά αυξανόμενος αριθμός των ανέργων της ηλικιακής ομάδας άνω των 55 ετών, η οποία ταυτόχρονα είναι πιο δύσκολο να αναλάβουν οποιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα. Οι μακροχρόνια άνεργοι (άνω των 12 μηνών) είναι η μεγαλύτερη ομάδα άνω του 40% που αναζητούν εργασία λόγω της διάρκειας της ανεργίας. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν εγγυάται την εύρεση απασχόλησης, το Πολωνικό εκπαιδευτικό σύστημα υστερεί σε σχέση με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και η μετανάστευση σήμαινε ότι οι εργοδότες ολοένα και περισσότερο δυσκολεύονται να βρουν υπαλλήλους.

Μια περαιτέρω βελτίωση της κατάστασης στην Πολωνία μπορεί να συνδέεται με τις δημοσιονομικές προοπτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 2014 - 2020. Στο πλαίσιο της χρηματοδότησης η Πολωνία θα είναι ο μεγαλύτερος δικαιούχος της βοήθειας της ΕΕ. Στην χώρα πρέπει να φτάσει 105,8 δισεκατομμύρια ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι η Πολωνία θα εισπράξει 4,5 δισεκατομμύρια ευρώ περισσότερα από ότι

είχε εισπράξει την περίοδο 2007 - 2013. Θα είναι μια ευκαιρία να συνεχιστεί η περαιτέρω ανάπτυξη της χώρας.

Ο μεγαλύτερος αντίκτυπος στην αγορά εργασίας τα επόμενα χρόνια μπορεί, ωστόσο, να είναι οι δημογραφικές αλλαγές στη χώρα. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του GUS, ο αριθμός των ατόμων σε ηλικία που μπορούν να εργαστούν θα μειωθεί κατά σχεδόν ένα εκατομμύριο τα επόμενα έξι χρόνια, και το πρόβλημα της ανεργίας μπορεί να αλλάξει σε πρόβλημα της έλλειψης εργατικού δυναμικού στην οικονομία.

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

1. Boni, Michał (red.), **Elastyczność polskiego rynku pracy**, Zeszyty PBR-CASE, lipiec 2004 (7-122).
2. Góra, Marek, **Trwale wysokie bezrobocie w Polsce. Refleksje, próba częściowego wyjaśnienia i kilka propozycji**, Zeszyty PBR-CASE, lipiec 2004 (123-144).
3. Jacukowicz, Zofia, **Minimalne wynagrodzenie: opinie przedsiębiorców**, Polityka Społeczna nr 1/2007 (1-5).
4. Klimkiewicz, Aldona, **Społeczno-prawne uwarunkowania aktywności zawodowej osób w wieku 50+ na rynku pracy**, Polityka Społeczna nr 2/2008 (4-10).
5. Kryńska, Elżbieta, **Elastyczność zatrudnienia na polskim rynku pracy**, Polityka Społeczna nr 11-12/2007 (1-7).
6. Kryńska, Elżbieta, Wiśniewski, Zenon, **Trzynaście tez w sprawie reformy polityki państwa na rynku pracy**, Polityka Społeczna nr 9/2007 (1-5).
7. Kwiatkowska, Walentyna, **Zmiany strukturalne na rynku pracy**, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007.
8. Muczyński, Maciej, **Rola państwa w stymulowaniu popytu na pracę**, w Herodeński, Ryszard, Sadowska-Snarska, Cecylia (red.), **Rynek Pracy w Polsce na progu XXI wieku- aspekty makroekonomiczne i regionalne**, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2003 (245-255).
9. Organiściak-Krzykowska, Anna, **Programy przeciwdziałania bezrobociu. Ich bariery i skuteczność**, w Herodeński, Ryszard, Sadowska-Snarska, Cecylia (red.), **Rynek Pracy w Polsce na progu XXI wieku- aspekty makroekonomiczne i regionalne**, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2003 (324-333).
10. Ruzik, Anna, **Minimalne wynagrodzenie – analiza wpływu na zatrudnienie w Polsce**, Polityka Społeczna nr 1/2007 (5-9).
11. Sajkiewicz, Alicja, **Elastyczność zatrudnienia i rynku pracy- szanse i ograniczenia**, w Herodeński, Ryszard, Sadowska-Snarska, Cecylia (red.),

- Rynek Pracy w Polsce na progu XXI wieku- aspekty makroekonomiczne i regionalne**, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2003 (126-142).
12. Telep, Jerzy, Ćwik, Bogdan, **Lokalny rynek pracy w Polsce w latach 2001-2005**, Almamere Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2008.
 13. Wiśniewski, Zenon, Recenzje: „**Znaczenie płacy minimalnej dla funkcjonowania rynku pracy**”, Polityka Społeczna nr 3/2009 (27-28).
 14. Wojciechowska, Renata, Wnioski z konferencji pt. „Bezrobocie w Polsce – Diagnoza sytuacji, pożądane kierunki w ograniczaniu bezrobocia”, w Ostaszewski, Janusz (red.), **Bezrobocie w Polsce - diagnoza sytuacji, pożądane kierunki w ograniczaniu bezrobocia**, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2006 (9-16).
 15. Wojciechowski, Wiktor, **Instytucjonalne determinanty wykorzystania zasobów pracy. Analiza sytuacji w Polsce na tle teorii i doświadczeń międzynarodowych** (rozprawa doktorska), Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007.
 16. Zdrojewska, Barbara, Kostecka, Kamila, **Płace i koszty pracy a rynek pracy**, w Herodeński, Ryszard, Sadowska-Snarska, Cecylia (red.), **Rynek Pracy w Polsce na progu XXI wieku- aspekty makroekonomiczne i regionalne**, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2003 (324-333).
 17. Cybulski L. 2007. **Regulowanie rynku pracy aspekt międzynarodowy**, W: KLAMUT M (red.): **Polityka ekonomiczna Współczesne wyzwania**. PWN Warszawa
 18. Charemza And Gronichi, 1987
 19. Danecka M. 2005. **Bezrobocie i instrumenty rynku pracy**. Instytut Studiów Politycznych Warszawa
 20. Drela K. 2009. **Europejska Strategia Zatrudnienia, a swobodny przepływ osób**, W: Balcerzak A. (red.) **Polski rynek pracy w warunkach integracji europejskiej**. Wydawnictwo Adam Marszałek Toruń
 21. Gogolewska J. 2000. **Regulowanie rynku pracy**, W: WINIARSKI B (red.): **Polityka gospodarcza**. PWN Warszawa

22. Kabaj M. 2004. **Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu w Unii Europejskiej i w Polsce.** SCHOLAR Warszawa
23. Karpowicz E., Zygierewicz A. 2007. **Fundusze UE jako impuls dla rynku pracy w Polsce,** W: Karpowicz E., Budzinska I. (red.) Rynek pracy. Wydawnictwo Sejmowe Kancelarii Sejmu Warszawa
24. Koral J. 2009. **Kulturowe aspekty polskiego bezrobocia** Warszawa Wydawnictwo UKSW
25. Krynska E., Kwiatkowski E. 2013. **Podstawy wiedzy o rynku pracy.** Wydawnictwo Uniwersytet Łódzki Łódź
26. Kwiatkowski E. 2002. **Bezrobocie. Podstawy teoretyczne.** PWN Warszawa
27. Siek E 2009. **Migracje zagraniczne na pobyt stały w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej** W: Noga M., Stawicka M. (red.) **Rynek pracy w Polsce w dobie integracji europejskiej i globalizacji.** CeDeWu Warszawa
28. Szaban J. 2013. **Rynek pracy w Polsce i w Unii Europejskiej.** Difin Warszawa
29. Szczebio-Knolauch L 2013. **Polityka rynku pracy** W: Kisiel R., Marks Bielska R. (red.) **Polityka gospodarcza** (zagadnienia wybrane). UWM Olsztyn
30. Szewczyk A. 2004. **Informacja w walce z bezrobociem.** PWN Warszawa
31. Szul R. 2004. **Bezrobocie, a transformacja** W: Szul R., Tucholska A. (red.) **Rynek pracy w skali lokalnej.** SCHOLAR Warszawa
32. Szulc A 2008. **Zatrudnienie nierejestrowane a Program Operacyjny Kapitał Ludzki** W Wisniewski Z., Dolny E. (red.): **Rynek pracy w Polsce w procesie integracji z Unią Europejską. Aspekty makroekonomiczne i regionalne.** UMK Toruń

1. Αθηνάς Πετράκη – Κωστή «**Σύγχρονη μακροοικονομική**»
2. Δεδουσόπουλος Α., «**Η κρίση στην αγορά εργασίας**», Τόμος Α: «**Θεωρίες της ανεργίας**», Αθήνα, εκδόσεις τυπωθήτω - Δαρδανός, (2000)
3. ΚΕΝΤΡΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ «**Ανεργία και απασχόληση στην Ελλάδα**» Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.
4. Κορλίρα Παναγιώτη Γ. «**Θεωρία Ανεργίας και Πληθωρισμού**» Εκδόσεις Gutenberg

5. Λιανός Θεόδωρος Π., Θεοφάνης Ε. Μπένος, **«Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική»**, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου
6. Παπαηλίας Θεόδωρος **«Παραδόσεις Πολιτικής Οικονομίας»** εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, (2006).
7. Πετρινώτη Ξ., (1989), **«Αγορές εργασίας: οικονομικές θεωρίες και έρευνες»**, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, (1989).
8. Σκαντέλης Γιώργος, **«Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις»** Εκδόσεις International Forum, Αθήνα (1996).

1. <http://stat.gov.pl/>
2. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/main-tables/>
3. <http://www.oaed.gr/>
4. <http://www.mpips.gov.pl/>
5. <https://www.up.warszawa.pl/>
6. <https://www.euretirio.com/>
7. <https://www.wikipedia.org/>
8. <http://www.statistics.gr/>